

BUDAPESTI CZÉGEK.

TALÁLMA NYOK

szabadalmazását esz-
közi mind. államban
Réthy János
nemzetközi mérnöki és szabadalmi irodája,
Budapest, Erzsébet-körút 2. sz. (népszínház
mellett). Legrégibb szabad. iroda. — Telefon.

SCHOTTOLA ERNŐ

BUDAPEST (Foncklér palota).
Ajánlja dús rakományát.
vízhatlan esőkabátok, gummi sárczipók és esz-
mákból. Sebészeti műszerek és kötszerekből
stb., valamint torna- és testedző szerekből, ügy-
szintén gummi és linoleum szőnyegekkel.
Sebészeti, műszaki és pinczegézárszati árjegyzéket
kiváratra bérmentve küld.

A magyar ipar- és kereskedelmi bank részvény-társaság váltóüzlete.

Budapest, V., Nádor-utca 4.

Mint kitűnő tőkebefektetést ajánlja a magyar takaré-
pénztárak központi jelzálogbankja
4 1/2 százalékos adómentes zálogleveleit és
4 1/2 százalékos közszégi kötvényeit,
melyek nála a mindenkor napi árfolyamon jutalek-
mentesen kaphatók.

Teljesít tőzsdéi megbízásokat, díjmentesen bevált szel-
vényeket, elfogad betéteket folyó (cheque) számlára,
pénztári jegyek vagy betéti könyvekre, s azokat
4 százalékkal adómentesen kamatoztatja.

Magyar ipar- és kereskedelmi bank
részvény-társaság váltóüzlete.

„Toronyórák“

palota, lakatya, gyári órákat,
villanyórákat,
legelőnyösebben rendez be
Mayer Károly L.
1-6 magyar gőz-órágyára
Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.
Képes árjegyzék, költségjegyzék, bérn.

Hirdetéseik elfogadtat-
nak a kiadó-hivatal-
ban, Budapest, IV.,
egyetem-utca 4. sz. a.

Schachner József A.

BUDAPEST,
Nádor-utca 15. sz.

Diós és mákos patkók,
lipcei stollen,
torták, csukorkák.
Biscuits-, kétszersült- és
tea-sütemény-gyáros.

2 arany,
13 ezüst
érem.

9 dísz- és
elismerő
okmány.

KWIZDA-féle

KORNEUBURGI MARHA-TÁPPOR

lovak, szarvasmarha és juhok számára.
Egész dobozzal 70 kr. Fél dobozzal 35 kr.

40 év óta a legtöbb istállóban használatban, étvágy-
hiánytól, rossz emésztéstől, valamint tehene-
kél a tej javítása s a tejelőképesség fokozása czéljából.

Tessék a fentebbi
védjegyre ügyelni
s a vételnél hatá-
rozottan kifejezni
KWIZDA-féle
Korneuburgi
marhatáppor.

Magyarországi főraktár: 5666
Török József gyógyszer. Budapest, Király-utca 12.

Legjobb
gazdasági
magvak,
gépölajok,
SZÁVOSZT
ALPHONS

cs. és kir. udv. szállítónál
BUDAPEST,
V., Arany János-utca 11.

Árjegyzékek
kiváratra ingyen és bérn.

A
kereskedelmi bank
felmondotta
Kertész Tódor
műiparú raktár
üzlethelyiségeit.

Most
alkalom nyílik 100
meg 100-féle cikk
olcsó bevásárlására.

PALOFNEK

Budapest legrégibb
mell- és vállfűző-raktára,
BUDAPEST,
Haris-bazár, körudvar 21.
Alapítva 1813. évben.

Ajánlja ismert kitűnő szabásu
saját gyártmányait, valamint
párisi, neglígé-, páncél- és mell-
vasszűzőket zár- és kapocsal.
Egyenesen-tartókat, gyermek-mellénykéket, saintureket,
valamint mindenféle különlegességeket fűzőkben.

Mellbajok, minden köhögés,

valamint a légcső, a tüdő és a gége hurutos megbetegedései, lég-
zési nehézségek, szákmellúság, asthma, a, elnyálkásodás,
szamárhurut, gőrcsős köhögés, kaparó érzés a torokban,
keszűdő gümőkór leggyorsabban gyógyítható az évek óta leg-
jobbnek ismert, orvosi előírás szerint készült és orvosok által
ajánlott **Szt-György tea** (egy csomag 50 kr.) és a hozzá tartozó
Szt-György hurutpor (egy doboz 50 kr.) segítségével. A siker
már néhány nap múlva látható. Két csomagnál kevesebb nem
küldetik. Postán küldve 20 kral több. Valószínű kapható a **Szent-
György gyógyszerárban, Bécs, V., Wimmergasse 33.**
Magyarországi főraktár: Budapest, Király-utca 12. Török
József gyógyszerár.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyv-
árusnál kapható:

A magyar családi hitbizomány.

Irtá

Dr. Katona Mór

a kassai kir. jogakadémia ny. r. tanára.

Ára fűzve 4 frt.

Tartalom: Bevezetés. — A hitbizomány történeti fejlődése Spanyol, Olasz,
Németország, Anglia és hazánkban. — A családi hitbizomány fogalma. — Ki
képes hitbizományt alkotni? — A hitbizomány tárgya. — A hitbizomány-
alapítás módja és formái. — A hitbizomány visszavonása vagy módó-
sítása. — A hitbizomány biztosítása. — A hitbizományban való utódlási képesség.
— A hitbizományban való utódlás és nemei. — Primogenitura. — Majoratus. —
Senioratus. — Egyéb utódlási nemek. — Secundo-, tertogeniturák. — A nők
utódlása a hitbizományban. — Öröklési hitbizományok. — A hitbizomány
jogállása. — A hitbizományi birtokos jogköre. — A hitbizományos köteleessége.
— A várományosok jogállása. — A hitbizományi birtokos özvegyének ellátása.
— A lemondásról. — A hitbizomány elterhelése. — Az elterhelés mértéke. —
A kölcsön törlesztése. — A hitbizományi utódlás és a vele járó leszámolás. —
A hitbizomány megszűnése.

Magyar királyi államvasutak gépgyára.

Gőzcséplő-garnitúrák
Hengerkazános lokomobilok
Szalmakazalozó gépek
Gőz-kukoriczamorzsolók
Stibor-kőrfűrészek

mindig csak

a m. kir. államvasutak gépgyárának
vezérügynökségénél

Budapest, VIII., József-körút 41. sz. a.

rendelendők meg. 5472

Frommer A. Herrman utóda

BUDAPEST.

Főüzlet: V. kerület, Tükör-utca 5. szám.

Fióközlet: VI., Andrassy-út 1. sz.

Magasan koncentrált műtrágya egyedüli főraktára.

Megjelent a
díszes tavaszi főárjegyzék.

Kiváratra ingyen
és bérmentve küldetik meg.

Minden rendelmenyhez
ingyen melléklet.

10. SZÁM. 1894.

BUDAPEST, MÁRCZIUS 11.

41. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egyenlőre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK egyéni | félre - 6

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG | egyenlőre 8 frt
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK | félre - 2.50
Külföldi előfizetésekre a postai
meghatározott vilájdíj is csatolandó.

A «HONFOGLALÁS»

Festette Munkácsy Mihály.

MÁR ÚGY LÁTSZOTT, hogy a romanticizmus
nagy mesterei elhangoztatták utolsó igé-
ket a nagy alkotások terén s a realizmus
veszi birtokába itt is a festőművészetet. És ime,
egy kisebb nemzet kebeléből vált ki az a művész,
ki a nagy romantikusok szellemi fegyvereivel s a
realisták érzésével alkotta meg legnagyobb, leg-
eredetibb s egyénisége bélyegét a legteljesebb
mértékben magán viselő művét.

Munkácsy Mihály, ki pályája kezdetén élet-
képesség volt, születésének félszázados évfor-
dulóján mint a nagy alkotások mestere mutatta
be magát a nemzet színe
előtt.

Legyen üdvözlőve a jeles
művész, ki nagy műve be-
mutatása és átadása végett
maga is hazajött. Jogos ön-
tudata mellett tekintse mű-
ve jutalmát az a tiszte-
let, mely iránta itthon
minden körben nyilvánlik.

Az ősz magyaroknak, mikor
elindultak új hazát keresni,
út, biztos irány s minden
segítség nélkül, azt hiszem,
helyzetük épen olyan lehe-
tett, mint Munkácsy, mikor
nagy művét elkezdte.

Néhány hézagok adatból,
pár szerény leletből, a tudó-
sok egymást czáfólo vélemény-
nyeiből, s alig háromszáza-
dos valóban hiteles, kézzel
fogható, szemmel látható
emlékből állott a mester
összes útravalója.

Mint ködbe burkolt bérce-
orom a maga sejtelmes főn-
ségében, állt előtte az óriási
feladat egész nagyságában.
S az út feléje? Szikla szikla
mellett s az apró görgő
törmelékek halmaza, mely
ropogva gurult léptei sulya
alatt, nehezítve a haladást.

Hányszor juthatott eszébe

a nagy német költő mondása «Von der Stirne
heiss rinnen muss der Schweiss» (Forró izzad-
ságnak kell csorogni homlokomról) e herosi
küzdőlemben.

De Munkácsynak, a művészeknek, segítségére
volt Munkácsy, a férfi.

A művészek akaraterővel párosult tehetsége
megalkotta a nagyszabású művet, melyet most
örömmel üdvözlünk.

Úgy hiszem, nem szükség e helyen egy mű-
vészeti szaklap modorában a boncsoló kritika
eszközeivel lépnem Munkácsy hatalmas alkotás
elő.

Hisz a művészi alkotások megítélésénél oly

sokféle szempont kínálkozik, de mindig egyedül
az a helyes, mely a művész egyéni sajátosságából
indul ki s ez alapon alkotja meg ítéletét.

Igy például minő hibás és czélját tévesztett
eljárás volna, ha Munkácsyról, mint kiválóan
rajzoló művészről mondanánk ítéletet. Nem az
idomok világa az ő birodalma, nem a részle-
tekbe mélyedő kidolgozás ad kiváló műbecset
az ő alkotásainak. A hangulat, és színeinek
ereje, mélysége és összhangja az, mely előtt a
legszigorúbb ítélő is elnémul s föltétlen elismer-
réssel adózik.

A nagy közönség néma bámulattal áll meg a
vászonból merészen kiváló alakok előtt s teljes
odaadással élvezi az erő- és varázslatos szín-
akkordok gazdag s hatalmas
zenéjét.

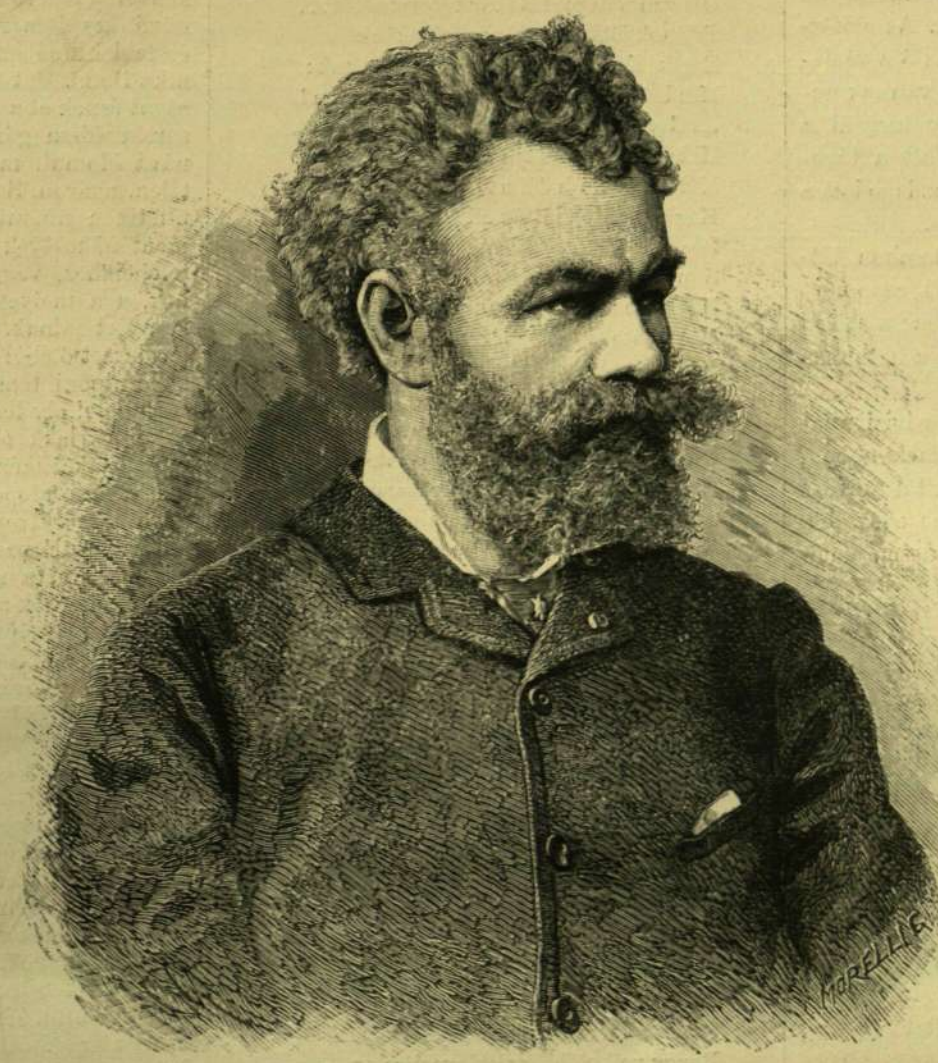
Szinte megdöbben a né-
zőt Árpád alakja, ragyogó
fehér lován, párduezbőr-ka-
czagányában s körötte a ve-
zerek, hatalmas, mély, söté-
től színekben tartott csoport-
portjával.

A hódoló szlávok csoportja erősen s nagy plasztikával domborítva, az összhangzó színek gazdag sorozatát tárja elénk.

A küldöttség szónoka, a mint a földet, vizet és fűvet fölajánlja, egyike a kép legjellegzetesebb alakjainak.

A plasztikus hatásnak valódi mintaképe a hódolók közül az az alak, ki (egyszerű szürkés-barnás színekben tartva) háttal van a néző felé, s mély hódolattal hajlik meg Árpád vezér előtt. Szinte csodálkozva kérdezzük, hogy is volt képes a mester így kidomborítani ez alakot?

Néhány lépessel odább egy ősz férfit látunk, dús szakállal, és hajjal, hódolattal meghajolni, mintegy a szónok beszédét helyeselve tartásával. Mily kitűnően van érzelve a legelső és

MUNKÁCSY MIHÁLY.

ezen alak közti távolság! Vagy a mögötte állók s a leghátul levő lovas közt mily biztosan kifejezett arányokban tűnnek föl a távolságok.

S a hódoló küldöttség alakjai, a mint félkörben állanak, mesterileg vannak mélyítve a térben, s közülök a szónok szálak alakja nagy művészettel van kidomborítva; mintegy művészileg alá rendelve Árpád alakjának, kísértő szinkordjával e ragyogó jelenségnek.

Milyen nagy egyszerűséggel vannak fölfogva s festve az előtér legközelebbi alakjai.

A halvány zöld és a mély vörös, néhány közvetítő szürkével; majd a sárgák és mély barnák, itt-ott élénken világító fehérekkel teszik a csoportok alapszíneit. Ezek és számtalan változatban alkalmazott árnyalataik, egy hatalmasan intonált harci indulót tárnak elélnk színekben.

Mily kitűnően értette a mester, hogy valamely már-már egyhangúnak tetszett részletet egy-két erősebb színfolttal mélyebbé, életteljesebbé tegyen s mindezzel az egésznek összhangját hatalmasan fokozza.

Első pillanatra azt hinnők, hogy több száz alak tölti be a hatalmas nagyságú vásznat; pedig valójában alig nyolczvan alakkal érte el a mester a tömegesség képzeletű hatását.

Szinte még fülünkben cseng a harcosok érczes hangján harsogó riadal s hallani véljük, a mint azt a távol álló ezernyi ezrek a távolból visszazúgják.

A fák mögött látható nők és gyermekek, s a távoli sátrak világos színei, mintegy átmenetül szolgálnak a világosságtól telített levegőhöz.

A kép baloldala igen mozgalmas és bővelkedik érdekes siluettekben. A három szláv lovas mintegy pihentetőül szolgál a szemnek e hemzsege szibongó riadalmas tömegben.

Az utolsó átdolgozás óta sokat nyert a kép változatosság tekintetében. Két alakot az előtérből elhagyott a mester, de a háttéri dombon s a sátrak előtt számos alakkal gazdagította művét.

E tekintetben érdekes összehasonlítani az első vázlatot a már kész eredetivel. Az előtérben egy ifjú és egy lány alakja látható a vázlaton; ezenkívül csoportok és sátrak vannak néhány tollvonással jelezve, mintegy tervről a bekövetkezendő változtatásnak. Itt-ott a távolabbi középtéren lovas alakokkal gazdagodott a kép s a baloldali csoport elvégeztése.

Árpádolt oldalt a fák mögötti dombon látható nők és gyermekek mozgalmas csoportja szintén hiányzott az első tervezetben; a szélső lovas vitéz is később kapta kezébe a hatalmas vörös zászlót.

Sokan, kiknek alkalmuk volt a párisi «Salon»-ban a képet látni, megegyeznek abban, hogy e változtatások s mindaz, a mit a művész az óta dolgozott, csak javára vált az egésznek, s hogy az igazítások általában tetemesen emelték a kép művészi értékét.

Midőn e nagy alkotása sikereért ismételtén üdvözlöjük a mestert, nem mulaszthatjuk el kifejezni azt az általános óhaját, vajha ez alkotás kapcsán szebb jövő virradna a mostoha sorsban tengődő magyar történelmi festészetre!

Legyen ez általános lelkesedés, melylyel kicsiny és nagy egyaránt üdvözölte e legnagyobb szabású magyar történelmi képet, méltó záloga annak, hogy a közelgő ezredévi ünnep alkalmára a művészi alkotásoknak nagy és méltó sora örökítse meg hazánknak művészi földolgozásra is oly sok tárgyat szolgáltató gazdag ezer éves történetét!

KACZÁNY ÖDÖN.

AZ EZREDIK ÉV ELŐTT.

Ma-holnap már egy ezred éve, hogy A Kárpátok félkörbe nyúló alján S a négy folyamnak áldott partjain — Omló vérünkön új hazát szereztünk... Honnan jövének? Miért? Ezt kérdezik A népek, kik között tanyát ütöttünk, Kik közt nyelvünk, szokásunk idegen... Keletről jöttünk, honnan a nap indul, A zúgó Don tövénél ringa bölesünk! Mi szél hozott? A jó- vagy balszerencse? Én nem tudom, de sejtő lelkem érzi: Szüksége volt ránk a Mindenhatónak! A magyarok hatalmas Istene — Kik akkor még tűz képeben imádtunk — Vezért ki, hogy itt kovász legyünk, Elernyedt, petyhüdt nemzetek között; Hogy legyen itt egy nép, mely a keresztet, A megváltásnak szent, dicső jelét — Ég s föld között az összeköttetést — Megvédi a hitetlenek dühétől... A magyarok hatalmas Istene Hozott ide, hogy ék legyünk a Vonzás, taszítás küzdő harca közt, — Mert másképp összeomlik a világ! Mért tartott volna fenn jó Istenünk Oly sok viszály között — ha nem ezért? Hány órája nép világitópró hatalma Lett semmivé? Nevük van meg csak a Történelem beszédes lapjain; — Míg mi, rokontalan, maroknyi nemzet, «Megfogva bár, de törve nem» megálltunk Nagy küldetésünk ránk szakadt súlyával A félvilág ostromló árja közt!

Pedig hejh! sokszor elhagytuk magunkat! Pedig hejh! sokszor elhagytuk az Ur, Mivel nem tudtuk önvérünk becsülni, Rút pártviszályok lázas napjain... — Vad orsoda-nép diadal-hujjogása Hányszor rikoltá túl halálhőrgésünk! ... Ott a Sajó, partját tatár taposta, Vízét magyar vér festette pirosra; Ott van Mohács, hol a gyászos teren, Minden fűszál magyar sírján terem... — Krisztus csak egyszer halt meg a kereszten S mi e keresztért százszor vérezünk! Ott van Világos! Nékünk gyász-sötét... Titánok jöttek ránk s mi elbukánk Észak, Kelet, Dél, Nyugat légy tanunk: Mindent veszünk, de a becsületet nem! ... Csend lőn, minő a sírok közt szokott, Hideg, süket, kietlen éjszakán, Midőn csak a halálmadár huhog, — Meghalt! Mondották ellenségeink, Isten se képes feltámasztani!

S már-már rázták, gördítették a koczkát, Hogy szent örökségünk prédára vessék... Megálljatok! hisz' még ver a szív s érez, Lelketlenség az élt eltemetni! ... Félkeltünk újra... Oh minő élet volt Mit elkezdünk! Sívár, bizonytalan; Csak láncosörögünk figyelmeztetett, Hogy még tudunk — habár lassan is — járni Sirunk szélén, mely még mindig reánk várt. Nem volt elég ez! Föltámadt az önvád: Ismét azoknak nyomdokain haladtunk. A kik csalóka fényt szórak szemünkbe. Pedig volt jósunk, volt Jeremiásunk, Ki honszerelme lángoló tüznél Jövőbe látott, óva kért, esengett — S midőn nem hallgatván rá, megkövültük, Borult lélekkel sirt sorsunk felett... Az önvád is felért a kihaláláll.

Kardunk ketté tört, nem volt fegyverünk, Ha lett volna, sem birjuk el, — karunk Lelankadtan sebekből vérezett; De volt hitünk! megvolt a szent talizmán, Megvolt a jog, melyre támaszkodánk. Jog! hát mi az? Hitvány darab papir, Riadt a darva önkény ránk kevélyen — Rongy volt előbb, széttépte újra az — S hallgatni kellett, szívünk forrt csupán. Jog! hogy mi az? Szellem, mely él, terem,

Termékenyít! Ágyú nem rontja szét; Szurony, kard nem szúrhatja, vágja össze, Mert az Istenség bennünk élő része. Vérünk kifolyhat: a jog élni fog! sőt Minden esőpp vér száz jogvédőt terem; Elnyomhatják: véggyőzedelmé biztos S ha Spartacus a jog nevében szól, Te, büszke Róma, félve sápadsz el rá!

Megálljatok! Csend! Egy ember beszél! Ki az? Oh ismerünk áldott öreg, Hazánknak bölese! — Most már por, hamu, De lelked, érzem, itt lebeg körülünk — A jogra hivatkozva szólsz szelíden, És az erőszak, nézettek csak, enged... Valóság lőn megint Anteus regéje! S mi visszaadva újra önmagunknak, Építeni kezdünk azt az ősi házat, Mit a vihar szédült, melyen belül, Hogy boldog légy, tőled függ nemzetem! Hát föl munkára, mind az, a ki férfi! Föl, honleányok! — mily fonságos e czim! — Szent hivatások lelkesítik ott, hol A férfi munka lankasztó hevében, Kezünk, szívünk, lelkünk zsibadni kezd... Föl! tartson össze a nagy, a dicső czél! Föl! föl! testvér mind, a ki jó segtni, Imádja bármely nyelven Istenét! S ha majd megépül, s áll az ősi ház, Avassuk a testvériség nevében A szent szabadság dicső hajlokát, Hogy álljon a hajlék, míg nemzetünk él S a nemzet éljen, míg csak e világ tart!

RÁCZ MIHÁLY.

FERENCZ FERDINÁND FÖHERCEZ FÖLDKÖRÜLI ÚTJA.

Írta a «Vasárnapi Ujság» számára egy tengerésziszt az «Erzsébet» hajó földéltén.

(XVIII. közlemény.)

Utazás Nipponon át.

Másnap (aug. 11-én) a délelőttöt Nara nevezetességeinek megismerésével töltötte a fősereg. A nipponiak szeretik templomaikat hatalmas fák közé, árnyékos ligetekbe építeni. Különösen kedvelik a gyönyörű alakú és igen magasra nővő kryptomériát, mely csak Japánban és éjszaki Kínában fordul elő (Cryptomeria japonica Don.). Hatalmas (30 méterig menő) magasságot érnek el a nipponi erdők ez óriásai. Sűrű sarlószerűen görbülő tűlevelezetű keszes koronájú idomul, mely ifjonti zöld színben diszlik télen, nyáron. Sok mérföldnyi hosszú sorokban ültetik a nipponiak e kedvelt fájukat az utak mentén, melyek szentelt helyeikhez, templomtelepeikhez, vagy nagy elődei sírjaihoz vezetnek, s a melyeket egész erdei vesznek körül a kegyelet fáinak. Milyen magasztos egy ilyen, a természet öléből annak dicsőítéséért kiemelkedő nipponi templom! Hatalmas fedélzetének görbületei oly lendületesek, alatta pedig arany és színes lakk fényes mázával borított alakok ragyognak. Elképzelhetetlen gazdagságú az ékítmény. Az oszlopok, a templom többszörös előudvarait körülvevő kerítések, köztük a magasban föltornyosuló pagodák mind vörös lakkal vannak borítva, a mi oly kellemesen összeillik a környező erdők zöldjével. A nipponi ember természetadta szépségi érzékével ki tudta találni azt, a mit a fizika tanít, hogy a zöld színnek kiengesztelő a vörös. Az erdő végtelen csendje és el nem évülő zöldje veszi körül a hallgatókat, az örökké ifjak lakhelyeit!

Narának legérdekesebb temploma a Kaszuga-templom, melynél a főseregnek alkalmá nyílt a mikók vallásos tánczát, az ősrégi *kasugurá* láthatni. A mikók templomszűzek, a sinto vallás Vesta-szüzei; többnyire papok leányait választják e czélra, olyanokat, a kik már elnyitották a gyermekezipőket, de még nem egészen érett hajadonok. Ruházatok bő vörös bugyogóból, fehér felsőruhából és egy hosszú, lepel-féle köpenyből áll. A homlokuk körépiros kaméliából és wisztáriakból kötött koszorúkat fonnak, arcukat vastagon bevonják fehér rizsporról. Táncz közben kezükben majd egy legyezőt, majd egy csomó csengettyűt tartanak. A táncz lassú

rhythmikus mozgásokból áll, a zenekísérettel ének-, dob- és fuvolaszóval három pap szolgáltatja.

A kaszuga-templomon kívül legnagyobb nevezetessége Narának Buddha óriási ülőszobra, a *Daibutsu* (dai nagy, Butsu-Buddha), mely a legnagyobb Nipponban. A böles egy kinyitott lotuszvirágon ülve ábrázoltatik. Magassága 56 láb.

Ebéd közben erőmutatványok és más előadások szórakoztatták a főherceget, a ki még aznap délután visszautazott Kiotóba.

A következő nap (aug. 12.) egyike volt a legélvezetesebbeknek.

A Kiotóhoz közel levő Kacsura folyó zuhatagait és sellőt látogatá meg a fősereg. Kiotó egy síkság közepette fekszik, melynek termékeny földét téa- és indigo-ültetvények fedik. A síkság nyugati határát egy alacsony hegység teszi, a *Mijajama*. Ezen a hegységen tör át vad zuhatagokkal és forgókkal a *Kacsura-gawa*.

A folyam egy vadregényes völgytoroknak sziklás mélyén fut végig. A szélületes gyorsasággal rohanó folyam erőszakosan zúdul neki a sziklagörgetegnek, itt egy habzó zuhatagot, amott egy sodró örvényt alkotva. Gyönyörű ezt nézni a völgy szeléről. De még nagyobb élvezet a folyam hullámain rohanni át mindazon akadályok között, a melyeket oly haraggal ostromol. Beleülünk egyikebe a part szélén kikötött lapos csónakoknak; két ember kezébe fogja az evezőket, a kormányhoz ül a csónak vezetője és egy negyedik ember a csónak orrára áll, hosszú rudat tartva kezében. A vak (vizalatti) szirtek-től, melyek a csónak fenekét beúznák, az által óvják meg a csónakot, hogy az egyik oldalára állva, a másikat fölemlik.

A fősereg harmadfél órai utat tett egy ilyen lélekvesztőn a Kacsura-gawa legérdekesebb részén végig haladva.

Arisijama helységénél szállt ki ismét a főherceg, a hol a farszótól út után még nagyobb dicsőret illette a főkönyhaster tudományát és gondoskodását, mint máskor. Kitiűző lakoma várt már készen az úti társaságra. Az ételeket nehéz aranyozott ezüst edényekben találták föl. Remekművei voltak ezek az ötvös-művészetnek; a császári kincstárnak legértékesebb tárgyai. Ez a dísz-készlet mindig szolgálatára volt a főhercegnek utazása alatt.

A két következő napot ismét Kiotóban töltötte a fősereg, behatóan megismerve azon műhelyeket, a hol azon gyönyörű bronz, selyem és más munkák készülnek, a melyekről Kiotó világ-hírű.

Aug. 14-én korán reggel végleg elhagyta a fősereg a «nyugati fővárost», hogy utazását a «keleti főváros», Tokio felé folytassa, s a közbeeső vulkáni jellegű vidékek legszebb részeit megtekintse. Ezek közé tartozik Nippon legnagyobb tava, a *Bisao-tó* is, mely körülbelül olyan nagyságú és alakú, mint a Boden-tó. Körülbelül egy órai vasúti utazás után Kiotóból *Otsu-ba* érkezett a főherceg, mely város a Bisao-tó délnyugati sarkában fekszik. Otsu volt az a hely, a hol pár évvel ezelőtt a világ körüli utazásán itt időző csarevics ellen merénylet követtek el. A csarevics szintén a Bisao-tavon akaráván kirándulást tenni, Otsu utczáin haladt végig, midőn egyszerre a sorfalat álló rendőrök közül az egyik előugrott és kardjával a csarevics fejére egy csapást mért. Az ugyanazon kocsiiban ülő György görög királyi herceg lélek-jelenléte akadályozta meg a merénylet abban, hogy még egy csapást reá ne mérjen; a jelen levő népség a nagyherceg segítségére sietett és ártalmatlanná tette a merénylet, a ki később mint politikai bűnös ítéltetett el, minthogy saját vallomása szerint politikai okból követé el tettét.

Ferdinánd főherceg egy gőzösön látogatta meg a Bisao-tó melléki vidék legérdekesebb pontjait, a többi közt egy óriási nagyságú fenyőfát, melynek koronája olyan teretbees, hogy egy nagy sinto-templomot, mely alatta épült, egészen beföd. Igen érdekelte a főherceget a Bisao-taván gyakorolt módja a halászatnak, t. i. vízben álló gégyényből font útvesztőkkel, melyek oly tekervényes utakat alkotnak, hogy a halak nem tudnak belőlük kitalálni. Egy ilyen halfogóból a fősereg szeme láttára rövid idő alatt néhány mászányi halat szedtek ki.

Otsuba visszatérve a főherceg, meglátogatta a Miderai sinto-templomot, mely egy előfokon épülve oly szép kilátást nyújt a Bisao-tóra és

környékére, hogy érdemes azt az 500 lépesőt megmászni, mely hozzá fölvezet.

Délután a fősereg folytatta útját kelet felé *Gifuba*, a hová este 6 órakor érkezett meg. Gifu közelében folyik egy, különösen lazacokban és pisztrángokban bővelkedő hegyifolyam, a *Nagara-gawa*. A rajta üzött dús halászat joga a császárt illeti. A főseregnek megmutatandó a halászat különleges módját, melyet itt gyakorolnak, Tokióból oda rendeltetett a császár főudvarmestere, a kinek vezetése alatt tartották meg az éjjeli halfogást, mely sajtóságs és szokatlan módjánál fogva az utazás legérdekesebb látványai közé sorolható. A nagara-gawai pisztráng-halászat t. i. madarak által történik, a vízi madarak egy faja, a kormorán által.

Ez a különös állat csak halakkal táplálkozik, melyeket a víz alá bukdosva fogdos össze. Ezen tulajdonságai és roppant falakságai alkalmatossá teszik a halászatra. Hogy a megfogott halakat le ne nyelhesse, a gyomor szája fölött összeszorítják a nyakát egy zsineggel; egy másik zsineg szárnya tövéhez vezet; ezt a zsineget megereszti, midőn azt akarja a halász, hogy a kormorán a halfogáshoz lásson; miután tele szedte a bőgyét, a csónakba húzza a kormoránt, a hol nyomás után kiszedik belőle a halakat. Hihetetlen, hogy mennyi hal elfér egy ilyen kormorán bőgyében. Az a fősereg jelenlétében tartott halászatnál egy kormorán 15 pisztrángot hozott föl egy fogásra. Tizenkét csónakkal történt a halászat; a csónakok elején nagy fáklyák égtek, megvilágítva a vizet. Azonkívül színes lampionokkal is föl voltak díszítve. Mindegyik csónakban 12 kormorán volt. Érdekessébb látványt képzelni sem lehet, mint azt, melyet ez éjjeli halászat nyújtott. A halászok nagy kiabálással és a csónak fenekét döngöztetve uszíták a kormoránokat. Az éhes állatok neki vadulva szeltek a hullámokat, hihetetlen ügyességgel kapva el az iramló halakat. Minden mozgásukat jól lehetett látni a fénytől áthatott tiszta vízben. Egy óra alatt 3000 pisztrángot fogtak.

Midőn a fősereg a Nagaratól visszatért, egész Gifu városa ki volt világítva tiszteletére. A vörös lampionok bűvös fényében, mint valami mesebeli, fantasztikus látomány tűnt föl a város.

A gyönyörű látvány élvezete után a főherceg folytatá útját *Nagojába*, a hová még aznap éjfélkor érkezett. Az idő rövidsége miatt rögtön, pihenés nélkül megismerlét a tiszteletes rendezett és fényesen kivilágított kiállítás. Midőn a fősereg a számára berendezett Nagoja-hotellebe visszatért, ezrekre menő néptömeg volt ott egybegyűlvé, mely élénk tapsban tört ki a főherceg láttára, ki az erkélyre kilépve intett köszönetet az udvarias lakosságnak.

A fősereg, bár késő éjjelig gyönyörködött a tűzijáték látványában, már 6 órakor reggel ismét fölkel, hogy megismerje Nagoja legnagyobb nevezetességét, a várkastélyt, mely egyike Nippon legnagyobb és legpompásabbban berendezett középkori épületeinek; bár sokat szenvedett az újabb korban, a mióta katonai intézetek elhelyezésére használtatik.

A kastélyt megismerve, a fősereg tovább utazott. A vasút Nagoja után délkelet felé kanyarodik, míg el nem éri a tengerpartot; azután annak mentén fut tovább és megkerüli délről Nippon büszkeségét, a szent hegyet, a 13,000 láb magas *Fudsjamát*. Érthető, hogy miért zárandokolnak a nipponi nép ezrei vallásos kegyelettel e hegyre. A hatás, melyet a Fudsjama mindenkire, a ki először látja, tesz, a természetfölöttiség hatása. A hatalmas tűzhányó magában állva mered föl az égen óriási magasságig. Alját többnyire felhőréteg takarja el, mely fölött, mint egy csodatünemény, úszik hófödte csúcsa.

A Fudsjama egész környéke vulkáni talaj. Mindenütt hegyvörhások, kéntartalmú vizek fakadnak, melyekben a szenvedők ezrei találnak üdülést. Különösen, a Fudsitól keletre fekvő *Hakone-tó* vidéke híres gyógyhelyeiről. De nemcsak betegek látogatják e vidéket, hanem a természet barátai is, mert oly szép e hegyes-völgyes, vadregényes vidék, hogy túlszás nélkül el lehetne nevezni nipponi Svájcának.

A fősereg ezután Hakone vidék legszebb pontját, *Myanostót* látogatta meg, a hol az utazás első részének fáradsalmi után egy napot szánt a nyugalomnak, azon üdülésnek, melyet csak a természet zavartalan élvezete tud adni. Augusztus 17-ike volt azon emlékeztető nap,

melyen a fősereg Ferencz Ferdinánd, a messze nyugat egy hatalmas uralkodó családjának sarja, bevonult a mikádók mostani fővárosába, hogy meglátogassa a napkeleti ország uralkodóját, *Mulszi-Hitót* császárt.

Korán reggel indult el a főherceg Myanostából. Yokohamában kíséretéhez csatlakoztak az ott horgonyzó «Erzsébet» parancsnoka és két tisztje, az ott élő osztrák-magyar alattvalók közül a tartalékos tisztiek, a követ, a főkonzul és a többi diplomáciai tisztviselők. A fősereg tábornoki egyenruhába volt öltözve.

Délután háromnegyed 10 órakor érkezett meg az udvari vonat Tokióba. A pályaudvarnál *Arisugawa* herceg, a császár nagybátyja és a császári család seniorja fogadta az udvari főméltóságok élén a főherceget. Egy dísz-száraz volt fölállítva a pályaháznál, onnét egész az a fősereg számára berendezett Siba-palotáig sorfalat állott az egész helyőrség. A fősereg a herceggel a készen álló udvari fogatok egyikében foglalt helyet, a többiben a kíséret. A Siba-palotába érve, Arisugawa herceg elbűsűzött a főhercegtől, a ki rögtön visszonzá látogatását, egyszersmind látogatást tévén a többi császári hercegeknél is. Délben ment látogatásra a császár palotájába, mely számos melléképületeivel, hatalmas falak és egy mély vízárok által körülveve, egy egész kis megerősített város Tokió közepette. A császár a palota bejáratánál fogadta vendégét. Rövid üdvözlés után a császárhoz vezeték, a ki dísz-termében fogadta a főherceget. Pontban egy órakor vonult be az udvar az étterembe, a hol egybe volt már gyűlve a főhercegi kíséret és a nipponi udvari méltóságok serege. A fősereg karján vezeték a császárnőt. Utána a császár lépett be Arisugawa hercegnővel. A zenekar Haydn himnuszát játszott. Az ebéd után a császári pár és a főherceg cserélt tartottak; megtörténtek a méltóságok, kíséretük kölcsönös bemutatásai. Ezután a fősereg fogadta a császár viszontlátogatását, mely a szokásos szertartással ment végbe.

Este 6 órakor a fősereg visszautazott Yokohamába, hogy a mint már előre meg volt állapítva, a következő napot, aug. 18-ikát, királyunk a fősereg születésnapját, az «Erzsébet»-en ünnepelje meg, tehát osztrák-magyar területen, mert a hadihajók nemzetközi jog szerint, mindenütt anyaezorságuk földének tekintenek.

Nipponban.

Augusztus 18-ika. Tokio, Nikko. A főherceg elutazása Amerikába.

Régi jó szokás a hadi tengerészetnél, hogy ha különböző államok hadihajói együtt horgonyoznak valamely kikötőben, meghívásra részt vesznek egymás nemzeti ünnepélyein. Ezt a szokást követve, egy tisztünk már jó előre kiküldetett, hogy hivatalosan hívja meg a yokohamai kikötőben időző nipponi, angol, észak-amerikai és német hadihajók tisztjeit királyunk a fősereg közeledő születésnapjának megünneplésére. Feladata volt egyszersmind tudatni az ezen napra megállapított program azon pontjait, melyek a külsőleg nyilvánuló szertartásokból őket is érdeklik.

Augusztus 18-ának reggeli erős délnyugati széllel köszöntött be. Komor, nehéz felhők tornyosultak az égbolton. Félő volt, hogy ha a néhány nappal előbb Nagasakinál mutatkozott mély sülyedése a légsúlymérőnek *Yokohama* felé van előhaladásban, ha erős vihart fog magával hozni: az egész ünnepély menete meg lesz zavarva. Hanem úgy, a hogy még reggel 8 órakor állt az idő, csak hasznára lehetett a hajók díszes mezeinek, melyet az ünnepnap kezdetül öltöttek. Pontban 8 órakor fölhangozott az «Erzsébet» fedélzetén szolgálatban lévő tiszt parancsszava: «Nyolcz gláz!» (*Gláz* ismeretlen eredetű tengerész szó, mely a félóránként adandó harangütéseket jelzi), és miután a nyolczadik harangütés elkondult, újra vezényelt a tiszt: «Tűzél!» A hajó oldalán fölvezető lépcsők felső fokára állított örök elűtötték fegyverüket. Erre a fedélzetben sorban álló hajó-őrség tiszteltgette és a zenekar rázendítette a himnuszot. Erre következtek a parancsszavak: «Húzd föl a nagy lobogó-dísz!» «Kezdd el a tűzélést!» Egy pillanat alatt ki voltak feszítve a kötelek, melyekre egymás mellé erősitették a tarkaszínű jelző-, — most díszlobogókat. Eldördült az első ágyúszó, melyre, mintha százszoros visszhang fe-

A FESTMÉNY ELSŐ KIDOLGOZÁSÁBAN, A HOBT MŰVÉSZ A PÁRISI «SALON»-BAN KIÁLLÍTOTTA.

A FESTMÉNY MAI BEFEJEZETT ALAKJÁBAN.

A «HONFOGLALÁS» — MUNKÁCSY MIHÁLY FESTMÉNYE.

lelt volna, olyan ágyúkoncert hangzott föl mindenütt. A kikötőben lévő idegen hadihajók t. i. velünk együtt kezdtek el az ágyúdölvölést, egyidejűleg fölhúzza a lobogó-diszt. Az erős szél kibontá és vigan lengeté a kötelzetet díszítő lobogó füzereket, melyek különben ernyedten függtek volna alá; az ágyú-törkökből ki-kilövő szürke löporfüstgomolyok, elkapva egy-egy szelrohamtól, kavargva hömpölyögtek tova a fehér tarajos hullámokon. Zúgott a szél, mennydörögtek az ágyúk, csattogtak a lobogók, hatalmas kísérettel szolgálva a himnus dallamának.

Ő fensége tábornoki diszgyenruhába volt öltözve az ünnep alkalmából, melynek főntebb leír kezdete, a maga sajátos hatalmas mivoltával, egészen elfoglalta a figyelmet. Az «Erzsébet» főbocozának csücsüre föl voltak az uralkodóház lobogóját annak jelöl, hogy ő fensége a napot hivatalosan a hajón tölti és fogadja a hivatalos személyek szerencsekívánatait. Kevés vártatva a hajóra jöttek az osztrák-magyar követ, a főkonzul és a monarchia diplomáciai képviseletének többi tagjai.

Pontban fél tízkor kezdődött a szent mise. A földélt hatós részeknek egyik felén fölállított oltár mögött az uralkodóház lobogója és azt kiegészítő több nemzeti lobogó képeztek az egyszerű hajó-kápolnát, melynek bejáratánál két őrszem volt fölállítva. Az oltár elé nagy indiai szőnyegen imázsmoly volt téve ő fensége számára. A legénység két sorban rendezve állott a földélt, szabad tért hagyva az oltár előtt. Mise közben bizonyos, a szabályzat által rendelt mozzanatoknál harsány kürtjelek hangzottak föl, az átváltással pedig a bootsmann (az első altiszt) egy hosszúra nyújtott trillázó sipjelet adott, mire a hajó orrán és tatján fölvozt nemzeti lobogók háromszor egymás után lebecsáttak. Mikor a pap «Te deum laudamus»-a elhangzott, még egy másik hangszer is megszólalt, melyről már tudjuk, hogy szeretik használni tengeri ünnepélyességeknél, t. i. az ágyú. 21 lövés dörgött el. A misét az ő felsége és az uralkodó-ház üdvéért mondott ima és a himnus fejezte be.

Mise után ő fensége a diplomáciai, majd a hajói tisztikarnak a parancsok által tolmácsolott szerencsekívánatait fogadta. Csónak csónak után érkezett; jöttek a hivatalos személyiségek, méltóságok, az amerikai hajóraj admirálisa és az összes hajóparancsnokok, mindegyik néhány tiszttől kísérve, Yokohama kormányzója tisztviselőivel, stb., hogy ő felségének az osztrák-magyar monarchia uralkodójának születése napja alkalmából kifejezzék az uralkodóház itt időző tagja előtt szerencsekívánataikat. Ő fensége a hátsó földéltzen fogadta őket.

Tizenegy óra lehetett, mikor végre az utolsó tisztelő is elhagyta a hajót, kivéve a monarchia diplomáciai karát, mely hivatalos volt az ő felsége által adott nagy diszebedre. Hanem dél felé megjött egy olyan vendég is, a kit senki sem hívott, t. i. a barometrikus minimum. A szél valószínű viharra fokozódott és megeredt a záporozás. Ez annál kellemetlenebb volt, mivel a hátsó fedélzetet ékesen föl volt díszítve lobogókkal, virágfüzerekkel, dísznövényekkel, általában minden előkészítve a lakoma számára. Nem használt semmit a kettős esőstör; az eső azokon is áthatott. Ennélfogva ő fensége kívánatára a tisztai étterem lön berendezve alakomára. A zene vig hangjai és a kitűnő lakoma csakhamar elfelejtették az időjárás kellemetlenségeit. Élénk társalgás zaja töltö meg a termet, mely azonban egyszerre elnémult, mikor ő fensége a fotógásnál jelt adott, hogy beszélni kíván. A főherceg fölállt és vele együtt fölkeltek mindnyájan, hogy meghallgassuk pohárköszöntőjét, melyben ékesszólással adott kifejezést azon gondolatnak, hogy szerencsének érzi magát, hogy az óriási távolság mellett is, mely szeretett szülőházaiktól elválaszt bennünket, mégis annak földén, annak egy üsző részén, a büszke szép «Erzsébet»-en ülhet meg a napot honfitársak, bajtársak körében. Ezek ajkáról röppen el e nagy napon az üdvözlő: «Isten, áldd meg a mi legkedvebb uralkodónkat!» A dörgő háromszoros éljenbe belevegült az ágyúk dörgése.

Naplementkor hangzott el az utolsó ágyúdölvölés. Úgyanakkor a hajók mind bevonták a nagy lobogó-diszt. Az ünnepély véget ért a tengeren, a szárazföldön azonban még folytatódott. Az osztrák-magyar követ t. i. nagy diszebedet és

azután disz-mulatságot adott a késő esteli órákban székhelyén, Tokióban. Ő fensége, noha az idő viharos volt, csónakra szállt, hogy Tokióba menve (Tokio egy órányira van vasúton Yokohamától), részt vegyen a nap záróünnepélyén is. Ő fensége Tokióban ismét a Siba-palotába szállt; ott a főszertartó fogadta, átnyújtva neki a császár megbízásából a *Földelő nap* érdemrendjének nagy keresztjét. A főherceg azután visszavonult, hogy átöltözzön. A követ esteli ünnepélyén tábornoki disz-ruhában (vörös nadrág és fehér kabát) és a földelő nap nagy keresztjének széles vörös szalagjával földiszítve jelent meg.

Az estélyen az osztrák-magyar gyarmat előkelőbbjein kívül hivatalosok voltak a többi államok diplomáciai képviselői és a niponi udvar főbb tisztviselői és méltóságai.

Alakokban és színekben gazdagabb képet alig lehet elképzelni, mint azt, melyet e gyönyörű termeket megtöltő, a legkülönbözőbb országok és népek képviselőiből álló exotikus keverékű társaság nyújtott. Legnagyobb részét a japáni udvari és katonai méltóságok tették, a kiknek kevésé deli alakjait azonban nem épen kedvezőleg tüntették föl az európai szabásu, testhez simuló udvari és katonai egyenruhák. Az európai ruhák ilyen esetlenségé talán még inkább szembetűnik a női nemnél. Csak nagyjában testhez álló «kimono»-juk és a derék körül csavart, hátul kidudorodó csokorra kötött «obi»-juk, meg sajátos hajviseletük igen illik nekik, meg tüntetvén föl az alak, különösen a lábak rövidségét. Az európai viselet azonban szembeötlővé teszi e fogvatkozásaikat, különösen azért, mert így önkéntlenül összehasonlítjuk őket az európai nőkel. Az európai viselet főleg ezen okból nem terjedt el a niponi nők között. Csak az udvarnál megjelenő nők öltözködnék európai divat szerint, minthogy az az udvarnál «megszabott» viselet.

Követünk estélyén számos niponi udvari hölgyet volt alkalmunk látni.

Feltűnő volt, hogy az európai nők nem ültek együtt a niponikkal, hanem a terem ellenkező oldalán. Ennek az a magyarázata, hogy a niponi általában nem keresi az európai társaságot, nem érintkezik vele, csak ha a nemzetközi szertartás kívánja. Ez nem gyűlölet, hanem csupán az idegenség érzete.

Volt azonban kivétel is mindkét oldalán. Míg t. i. a niponi hölgyek között feltűnt nekünk egy európai nő, addig viszont az európaiak között egy niponi nő is vetődött észre. Kérdésünkre azt a fölvilágosítást kaptuk, hogy a kérdéses európai (bécsi) hölgy egy niponi udvari méltóságnak Európából ide származott neje, míg az elpártolt niponi nő egy niponi szolgálatban álló európainak a hiteztársa.

A kínai és koreai követségek tagjai a niponaktól eltérőleg saját nemzeti viseletükben jelentek meg; hosszú hajfonattal, bő bugyogókban és hosszú talárféle felsőruhákban. A koreaiak fejét széles karimájú fekete kalpag fődte, melynek tetején valami exotikus madáralak guggolt.

Az estélynek főeseménye néhány császári hercegnő megjelenése volt, a miről az által vetünk tudomást, hogy az udvari hölgyek egyszerre nagy sebesen oda hagyták helyüket és vég nélkül mély bókokkal egy ajtó felé közeledtek, a hol néhány igen választékos párisi ruhákba öltözött, ragyogó gyémánt diadémekkel díszített niponi hölgy jelent meg. A hercegnők egy benyíló melléktérben foglaltak helyet. Ő fensége, ki épen a terem egy részében beszélgetett, megszólalással tüntetvén ki a neki bemutatott idegen méltóságokat, rögtön oda sietett és tolmácsa segítségével mulattatá a Felkelő nap hölgy utódait.

Európai táncz fejezte be az estélyt, melyen ő fensége — a nap számos farsadalmi dacára — élénk részt vett. A négyesnél Biegeleben bárónét, a követ nővérét vezette, a ki a háziaszszony szerepét vitte, a követ nem lévén házas.

A következő nap reggelére ő fensége jelenléte alkalmából nagy katonai szemle volt tervezve, melynél a főhercegen alkalma nyílt egy majdnem 4000 főnyi niponi sereg fölött tartani szemlét. A sereg a városban kívül egy óriási téren volt fölállítva több harezvonalban. A kifeszített sátrakban a diplomáciai kar, az idegen államok katonai megbízottjai gyülekeztek össze. Pontban a kilencedik órára megérkeztek a császár

és ő fensége, kíséretüktől körveezve. A tábori zenekarok a niponi és az osztrák himnust játszottak. Rövid üdvözlést után lóra ültek és megkezdődött a szemle, melynél a császár és a főherceg egymás mellett haladtak végig a harezvonalak előtt. Ezután az egész sereg századoszlopokat képezve állapott. Ő fensége úgy a hadsereg katonai magatartásával, mint a szabatosan keresztül vitt ellépéssel meg volt elégedve.

Délben ő fensége Komatsu hercegné volt villásreggelin. Délután 4 órakor búcsú-ebéd volt az udvarnál a főherceg búcsúlátogatásával egybekötve. Ez alkalommal szintűgy, mint a császár vizlátogatásakor, minden azon szertartás szerint folyt le, mint két nappal azelőtt. Ő fensége Tokióba érkezése napján. És evvel véget ért az ünnepélyek. A még hátra levő napokat a főherceg, egy rövid kirándulást kivéve, a nyugalomnak és az amerikai útra teendő szükséges előkészületeknek szánta.

Ezen kiránduláson ő fensége Niponnak egyik vadregényes, természeti szépségeiről és a két legmagyobb sagunna, Yejaszu- és Jemitszunak templomai és sirjairól híres vidékét, Nikkot látogatta meg.

Az utolsó estét a főherceg az «Erzsébet»-en kívánta tölteni; ez volt a búcsú estje. A következő estén már idegen lesz idegen hajón!

Hogy ez be fog következni és mikor, annak napját, sőt még óráját is tudtuk már hónapokkal az előtt. Gondoltunk erre és sokat töprengtünk, hogy ugyan milyen is lesz a búcsú. Lesz-e a szabályszerű diszen és szertartáson, meg egy valószínűleg rendezendő búcsú-lakomán kívül még valami egyéb is; rendez-e a hajó legénysége valami alkalomszerű búcsú-ünnepélyt?

Összeálltak a rendező és díszítő tehetségek, melyek semmiféle hadihajón nem hiányoznak, de az «Erzsébet» különösen bőven volt ilyeneknek. Minthogy már több ízben bebizonyították rátermettségüket, tökéletesen átgondolták nekik a gondolkodás és eszelevek fáradságos előjogait. k azután abban állapodtak meg, hogy legjobb lesz a legénység tetemes részével körmenetet rendezni, melynek egyes csoportjai azon népfajoknak fogják lehetőleg hűben képviselni, a melyekkel az utazás alatt érintkezésbe jöttünk. Az egész körmenet tehát élőkép lesz és az utazás főlényeit és emlékeit fogja ő fensége szemei előtt föllelelteni. Végül a legénység hódoló búcsúszava következik a bootsmann által tolmácsolva.

Azután a tisztikar által ő fensége elutazása alkalmából adandó búcsú-lakoma lesz, s az estét villamos kivilágítás fogja befejezni. A terv lassanként apróra kidolgozva elkészült. Fáradságtalan rendezőink mindenre gondoltak, hogy a búcsú-ünnepély méltó befejezése legyen az «Erzsébet»-en ő fensége utazásának.

A messze tengeren túli kikötőkben azon ünnepélyekben, melyek az ő tiszteletére történtek, minket is mindig részesített. A tengeren alig múlt egy este, melyen meg nem tisztelt volna bennünket látogatásával. És nem mint főherceg jött hozzánk, hanem mint bajtárs, mint tisztárs. És az a modor, a melyben velünk érintkezett, mindenkit meghódított, mert mindenki számára és mindenkor volt egy-egy barátságos szava. Már-már hozzászóltunk, hogy ha az ő magas, deli alakja köztünk megjelen, az mindig valami kellemest jelentett. Megszeretjük. Amde végre mégis el kellett tölve válnunk.

Az utolsó napon, augusztus 24-ének estjén, látványosságokkal öszekötött búcsú-ünnepet rendeztünk a távozni készülő főherceg tiszteletére. Ő fenségének természetesen előzetesen elterjesztettük az ezen alkalommal megállapított programot, és miután úgy azt, mint a tisztikar meghívását elfogadta, az est beálltával kezdett vette a sok sikerült, leginkább néprajzi természetű látványosság, melyeknek tárgyait nagy utazásunk emlékezetesebb pontjairól vettük.

Az «Erzsébet» téres földélete volt a néző hely is, meg a színtér is, melyen a tarka jelenetek, népcsoportok, tánczok, stb. zenekari előadásoktól kísérve véghez mentek, még pedig, a mi nagy örömünkre szolgált, a főherceg teljes meglepésére.

A kedélyes mulatság után úgy a kíséret, mint a hajó személyzete külön-külön szónoka által tolmácsoltatta érzelmeit és búcsúját. A beszé-

dekre nyájas válaszokat adott a főherceg. Ezzel a személyes búcsúzás is megtörtént.

Ő fensége másnap dél felé szállott át a gyönyörű kanadai oceánjáróra, az «Empress of China»-ra, hogy azon folytassa útját Amerikába, az «új világ»-ba. Az ó-világészéből száz meg száz lelkes szív üdvözlésait hangzottak utána.

EGY MAGYAR NÁBOB CSALÁD.

Alig hunyta le örök álomra szemeit az Esterházy hercegi család Bécsben elhunyt Nesztora, egy vakmerő lopás híre is rá irányozta az érdeklődést a megbecsülhetetlen műkincsekben oly gazdag családi hitbizományra, melynek színlhelye az eszterházi kastély volt. Utóbbi időben nem sokat szerepelt közéletünkben az Esterházyak szobán levő ága, pedig kevés oly főúri családot ismerünk Európa nemzetségkönyvében, melynek mérhetetlen gazdagsága, közmondásos fényűzéseannyi igaz és költőlegendát tárgyalt szolgálatla volna a hír ajkaira, mint a herceg Esterházyaké.

Az Esterházy-család jelenleg négy grófi és egy hercegi ágban virágozik hazánkban. De bár a hercegi rangot már Lipót császár alatt 1687-ben kapta a tulajdonképp protestáns családból ért, de később a katolikus hitre csak áttért akkori nádor, Esterházy Miklós, ki ettől fogva czimerebe az L betűt (Lipót császár neve kezdőbetűjét) is fölvette: a hercegi czim örökösök csak 1712-ben tétették a családban s akkor is egyelőre csak a majoratus urai közt, s csak 1783-ban terjesztették ki az összes fiú és leány leszármazókra.

Azon idő óta négy Esterházyt díszített a Mária Terézia rend legmagasabb kitüntetése s több birta köztük az aranygyapjasrendet. Három évszázad alatt pedig öt jutott az egyházi pályán magas méltóságokra (ezek közt Károlyi László rosnayói püspök, Imre pedig esztergomi prímás), nyolcz egymás oldalán küzdő Esterházy közül négy lett ugyanegy nap hősi halálát a vezekényi síkon (Ferenccs, Gáspár, Tamás és László) s négy tűnt ki a diplomáciai pályán elfoglalt magas poleznál fogva: Bálint szentpétervári, György berlini követ, Móricz, az abszolút korszak szomoró emléki minisztere és Pál herceg, a forradalom külügyminisztere, volt londoni nagykövet, s Mária Lujza kéroje Napoleon képviselőletben.

A fraknoi vár ritkaságai közt ott van az a családja is, mely régiségénél fogva megszégyenítheti a Levi törzset, mely Szűz Mária és a Croyakét, mely egészen Noéig viszi vissza leszármazását. E nemzetségfa gyökerét maga Ádám ábrázolja a földön fekvé, míg csipőjéből kinőtt ágai Seth, Nőé, Jáfeten s Attilán át Esterházy Miklós nádorig vezetnek 1676-ig. De van még egyéb is a családi kincsek és emlékek e nagyszerű tárházában: mintegy 3—4000 emberre elegendő fegyverzet; melylyel ki lehetne állítani egy egész hadsereget, tömegtelen ékszer, melynek egy régi családi statum szerint kizárólagos rendelkezése az volt, hogy mindig egy-egy török rabságba esett Esterházy válságául szolgáljon, s ezért mindig a majoresco őrzetere volt bizva elidegeníthetetlenül.

Fejedelmi fényűzés káprázata ömlött el azonban az eszterházi kastély berendezésén is, melynek múlt századi fénykorát, a mikor Mária Terézia és családja, Albert szász tescheni herceg, Rohan herceg franciaia követ és mások nem egy zajos napot töltöttek az Esterházyak ősi födele alatt, maig is nem egy becses emlék őrizi. Ez alkalommal a nagy zeneszerző, Haydn által dirigált opera naponként mutatott, vagy valami komoly, vagy vig olasz dalmut, vagy német színjátékot s az előadás, melyről a műszerető herceg ritkán hiányzott, mindig pontosan 6 órakor vette kezdetét. A szinpadit technikának minden meglepő vívmánya, a családiaság hű díszletek, a mythologiai istenekkel lebecsítőző felhők és tündéres átváltozások, mind hozzájárultak a hatás fokozásához. Egyszer Mária Terézia az eszterházi kastély híres báb-színházát is kitüntette jelenlétével, s végig élvezte «Alceste» opera előadását és Gibraltár ostromának megkapó látványosságát. Künn a színház kapui előtt, valamint a főbejárat előtt is mindenütt hat láb magas, válogatot szőp Esterházy-granátosok állottak őrt sőtették kabát-

ban, vörös hajtókával, fehér mellényben és nadragban, sarga czimeres fekete medvebőr süveggel; a 150 föből álló testőrség másik része Kis-Martonban, az ott székelő hercegnő körül végzett állandó szolgálatot.

A hercegi család messze földön híres műkincsei az eszterházi kastély főépületének földszintes szobáit foglalták el. Itt volt az az aranyozott ezüst készlet, melyet 1773-ban Mária Terézia császár-királynő használt; itt egy kitűnő hangú békateknőcsont hegedű, egy fonókerék, mely ha forgatják, zenedarabokat játszik. Esterházy Miklós hercegnék több aquarell tájfestése, a múlt századból egy arany burnót-szelence, melyet Esterházy Imrénék Frigyes porosz király ajándékozott, a mért Berlin megszállásánál a fosztogatást meggátolta; II. József császár és Mária Terézia csinos porcellán szobrocskái, stb.

Pompások a hercegi lakosztályok; egyike azoknak tíz darab, fekete fényezésű, arany virágos és tájfestményekkel díszített japáni faburkolattal bevonva, melyek közül mindenik többé került ezer frtnál. A pamlagok és támlányok aranysovetből; azután drága trümök, számos nagy különböző színű porcellán váza, egy aranyozott bronz óra, mely furolán játszik, egy másik, melynek tetején kanári madár ül, s valahányszor az óra üt, megmozdul és kellemes csicsergésre nyílik torka; egy karosszék, mely ha ráülnek, fuvalahangon játszik el egy darabot, s még száz és százféle elmés és szeszélyes bohóság, vagy ritka értékű műdarab, melyek közt méltó figyelmet kelthet a hercegi hálószobában egy bronz óra is, melyet tömör aranykereszt és keleti gyöngyből faragott szív ékesít.

A kastélyt Esterházy Miklós herceg építette a múlt században, előkelő s a század rococo izlésének megfelelőleg; arra mutatnak számos melléképületei: egy idylli remetelak, egyszerű patios kerítéssel, előtte magas fa-kereszt, az ajtó mögött fából faragott koldusalak, élet után festve. Benn az oltáron két gyertyatartó áll megkövesedett fából, a remetelak mögött pedig kis kert, hol szintén fára festve egy ősz remete ül s egy könyvből olvas. Párlépésre ettől egy parasztkunyhó látunk, groteszkül kifestve, szalmatetővel; a körüle elterülő kert csaltitja között mindenféle festett fabábok az úri és paraszti rendből.

Érdekes pontja volt a kastély csoportjainak a «Bagatelle» nevű kis kínai kéjlek, csupa fából, élénk zöld és vörös színűre festett földel. Tetején egy kínai ült kifestett napernyővel, s az egész tetőzet kiszögellésein mindenütt csöngettyűcsékek voltak fölragasztva, melyek a legkisebb szellőfuvalomra kellemes harangjátékot rögtönöztek. Sétaút vezet innen az Elyseiei mezők nevezett tisztásra, hol mindenféle séta-út és testgyakorló hely, hinta, karikavetés, stb. mulattatta a szórakozni vágyót.

Még sok más fantasztikus épület emelte a változatos látványosságot, azt az impozans hatást, melyet ez az igazi nagyrú lak kelt nyugati kényelmével és fejedelmi pompájával a szemlélőben. Bő állományú vadaskert, sűrű fácskás, illatozó rózsaserdő. Fortuna és Venus templom, utóbbi falán a pogány istennő legendáiból vett jelenetekkel; majd mosolygó szántóföldek és rétek közt vezető alig egy órai út után hatalmas tölgyerdő középett a Montjonnak nevezett bájos vadászlat táru föl egy másútan, márvány medenczében úszkáló hatyvitű, lugasaival, barlangjaival; ez utóbbiak erkélyéről messze kilátás nyílik föl egész Sopronig.

A nemzet életétől oly hosszú időn át elzárt hercegi család legújabb majoreskjának ismert hazafias érzelmek remélni engedik, hogy nem sokára új idők derülnek föl az Esterházy kastély régi fényére is, és visszaidézik azokat a bűszke emlékeket, melyek koronás vendégei hajdani mulatozásairól regélnek még ma is a Hanság susogó nádszállainak.

V. S.

A «HONFOGLALÁS» SZÍNES MÁSA.

Munkácsy Mihály «Honfoglalás» című nagy képével egy időben érkezett Budapestre a hatalmas festményes színes reprodukciója, mely azóta sok száz, sőt ezer példányban terjedt el az országban. Ezt az aquarell modorban kivitt, az

eredeti festményhez teljesen hasonló képet tordai Kádár Gábor készített Párisban.

Kádár Gábor, a mű készítője, kiváló művész, a kinek Párisban saját műintézeté van, mely a francia fővárosban nagy tekintélynek örvend. A legkiválóbb művészek ott készítetik műveik másolatát. Kádár erdélyi nemes, de szegény szülők gyermeke, a ki a gyulafehérvári gimnáziumban végezte tanulmányait. Korán mutatkozott nála a művészi hajlam. Kitiűnően rajzolt és festett s annyira magára vonta Fogarassy püspök figyelmét, hogy a gimnázium befejezése után a püspök ösztöndíjat adott Kádárnak, hogy tovább folytathassa művészi tanulmányait.

Kádár a fővárosba jött és növendéke lett a magyar kir. minartajiskolának. Itt is csakhamar kitűnt tehetségevel és a közoktatásiügyi miniszter kilencz évet elelőtt államköltségen kiküldte őt a sokszorosító művészet tanulmányozására Párisba. Kádár nagy szorgalommal látott a tanuláshoz, dolgozott Lemercier és Didot híres műtermében s végre önállóította magát. Jelenleg a Munkácsy Mihály vezetése alatt működő párisi magyar egyetnek alelnöke.

Izlése, finom munkáival csakhamar hírnévre tett szert s a leghíresebb párisi festőművészek hozzája fordulnak műveik sokszorosításáért. A franciaia hadsereg ruházatáról Kádár készítette a kormány számára az albumot. A párisi «cabinet des antiques» kiadványaihoz ő csinálta a színes mellékleteket. Az oroszok párisi látogatása alkalmával is Kádárnál rendelték meg az operai díszelőadás művészi programját. Kádár műveit ismeri a magyar közönség is. A műcsarnok színes műlapjai, valamint a műbarátok körének színes műmellékletei a Kádár műterméből kerültek ki.

A múlt esztendőben Kádár épen egy Meissonier-féle kép másolatát készítette, a mikor Munkácsy látogatában volt nála. A mesternek annyira megtetszett a kép, hogy Kádárt megbizta a «Honfoglalás» reprodukciójának készítésével. Kádár, a mint a nagy kép a «Szalon»-ból visszajött, nyomban hozzá fogott a színyomat készítéséhez, a melyen párhuzamosan dolgozott a mesterrel. Mikor Munkácsy az utolsó ecetvonást megtette, készen volt Kádár műtermében a kép művészi mása is.

Ennek a másolatnak, valamint a «Honfoglalás»-nak mindennemű reprodukciójára az egész kontinensen a kizárólagos kiadási jogot a «Könyves Kálmán» magyar irodalmi és könyvkereskedési részvénytársaság szerezte meg. A «Honfoglalás» tehát hazulról indul hódító körúttára, mert a külföldön épen oly nagy az érdeklődés iránta, mint idehaza. A Kádár Gábor színes képe 105 centiméter hosszú és 60 centiméter magas s a Könyves Kálmán üveg alatt és fahátlappal ellátva igen szép keretben 32 forintért hozza forgalomba.

Ez a művészi másolat bizonyára minden magyar úri háznak ékessége lesz rövid idő alatt.

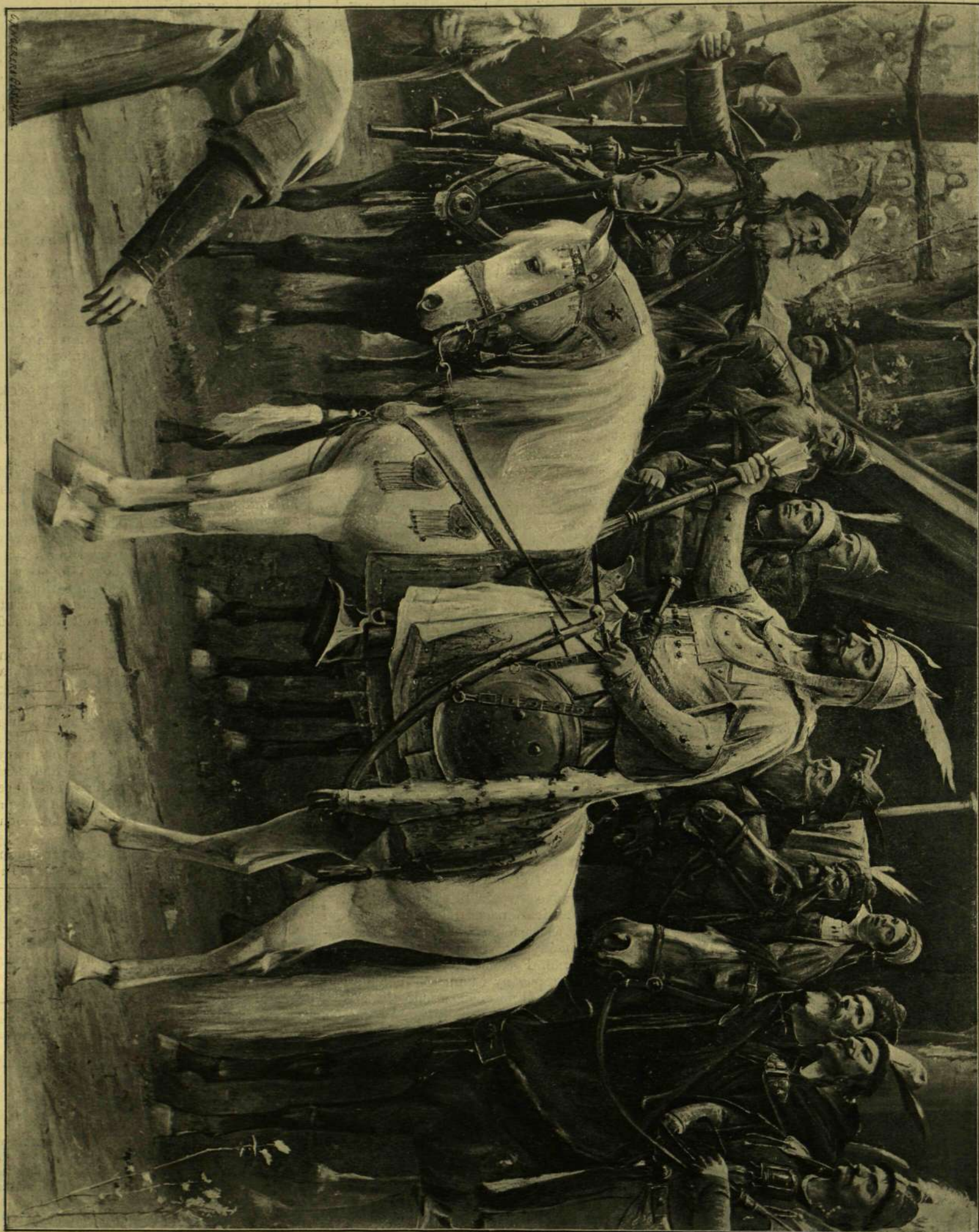
EGYVELEG.

* A kőszén füstje ellen az amerikai Egyesült Államokban régóta folytatott harcban végre a törvényhozás is határozott állást foglalt. Massachusetts államban 500 frank bírság terhe alatt senkinek sem szabad 300 ezer lakossal bíró városokban kőszén-használni a nélkül, hogy a füst 75%-ának fölemésztésére szolgáló készüléket ne alkalmazza. Ezen bírság hetenként mindaddig beszédhető, míg az illető a füstemésztő gépet fel nem állítja.

* Az angol vasutak idei «Kék könyve» nem a legjobb színben tünteti fel előttünk az ottani forgalom biztonságát. Ugyanis 1893 január 1-től szeptember végéig az egyesült három királyszag vasúti vonalain különféle balesetek miatt 740 ember vesztette életét. Ezek közül 75 útas volt. A sebesültek száma 3029, kik közül 924 útas, a többi vasúti alkalmazott. Még sokkal kedvezőtlenebb az arány a vasúti munkásoknál, mert ezek közül nem kevesebb, mint 333 vesztette életét, 2000 pedig nehéz sérülést szenvedett. Ez utóbbi feletle nagy szám leginkább az önműködő kapcsoló készülékek hiányának tulajdonítható.

* Japáni üdvözlő jegyekből nagy gyűjteményt szerzett a londoni British Museum. Ezek a jegyek nagyobb részt illusztráltak, az üdvözlés alkalomszerűsége, vagy az évszak szerint, s igen sok becses darab van közöttük.

* Gutenberg szülőháza Mainzban, melyet a könyvnyomdások mindeddig kegyelettel gondoztak, a jelen év elején legett.

A «VASÁRNAPI UJSÁG» KELETKEZÉSÉNEK 40-IK ÉVFORDULÓJA.

A jelen hó 5-ike nevezetes évforduló volt a «Vasárnapi Ujság» életében. Akkor fejezte be pályafutásának negyvenedik esztendejét. Mély lehangoltság borongott hazánk, közéletünk és irodalmunk fölött negyven évvel ezelőtt, mikor néhány lelkes író arra próbált vállalkozni, hogy egy képes szép-irodalmi és ismeretterjesztő hetilapot indítson meg. Pákh Albert és Jókai Mór voltak a kezdeményezők, s a «Vasárnapi Ujság»-nak nevezett új lap első száma 1854 márcz. 5-én jelent meg. A magyar közönség eléggé jól fogadta az új vállalatot; mindazáltal sok és kitartó munkába került, míg a lap virágzásra emelkedett. Szerencsére mindjárt eleintén helyesen ismerte föl és kellő tapintattal eligazította ki a magyar családok szellemi szükségét. Így csakhamar meg tudott erősödni. Munkatársakul mindig a legjelesebb írókat és művészeket iparkodott megnyerni. Mind szépiro-

kodó és legfőbb hadúr, avagy csak mint szenvedélyes vadász, külföldre is elutazék. A napokban történt meg ismét hosszú idő óta az első eset, midőn febr. 27-én felséges nevével való találkozás végett Franciaországba ment a Rivierán, Cap Martinben megszállott, oly szándékkal, hogy ott néhány napot szórakozva töltsön. Bizonyára nem lesz érdektelen olvasóink előtt,

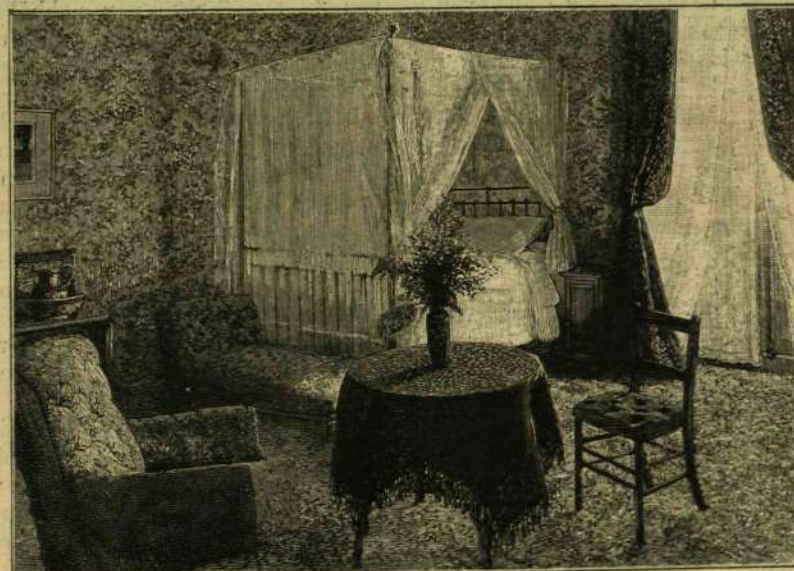
télen nizzai tartózkodása alatt szintén megfordult itt s jelenleg is itt időznek Tivadar bajor herceg, királynéknak testvére, a híres szemorvos, családjával együtt s Eugenia volt francia császárné, III. Napoleon özvegye, ki ezt a szép vidéket állandó lakóhelyül szemelte ki. Megemlítjük, hogy a fogadó igazgatója, Ulrich, tescheni születésű és így királyunk alattvalója.

A magyar királyi pár lakosztálya a nagy vendéglő nyugati szárnyának földszintjén van, ugyanott, hol előtte a svéd király és a walesi herceg családja lakott. E fölött az emeleten Eugenia császárné lakik. A lakás a király ohajtásához képest igen egyszerű bútortatú; teljesen el van különítve s külön parkrészt is tartozik hozzá. A francia kormány, bár királyunk teljesen inkognito utazik és minden ünnepeketől visszavonul, tisztelete jeléül diszkrétséget, és egy kis rendőrcsapatot küldött e helyre. A lakásnak csaknem minden ablakából pompás kilátás nyílik az alig száz méternyire fekvő tengerre s egyes helyekről jól lehet látni a monte-carli sziklát is.

A tágas szalonnak óriási ablakai vannak, de szintén igen egyszerűen van bútorozva; főekességei a képek és a ritka virágok s különösen a szép pálmák, me-

A «CAP MARTIN» FOGADÓ, HOL A KIRÁLYI PÁR SZÁLLVA VAN.

A KIRÁLYNÉ HÁLÓSZOBÁJA.

A SZALON.

CAP MARTIN. — A párisi «Illustration» rajza után.

dalmi, mind ismeretterjesztő közleményeit mindig úgy igyekezett megválogatni, hogy művelt osztályaink jogos várakozását kielégítse. Hazafiságban, izlésben és erkölcsben mindig azt tartotta szem előtt, a mi legtisztább, leghelyesebb és legnemesebb. Bizonyára ennek az iránynak köszönheti a «Vasárnapi Ujság», hogy a művelt magyar közönségnek igazi családi lapjává lett s negyven hosszú éven át zavartalanul folytathatta pályáját. Nálunk, mondhatni, példátlan eset egy, az alapításkor kitűzött irány mellett mindig híven megmaradó lapnak ily hosszú élete.

CAP MARTIN.

A legtrikább esetek közé tartozik, hogy királyunk, ki különben nagyon gyakran fordul meg két államának különböző részében mint ural-

ha királyunk jelen tartózkodó helyét képekben bemutatjuk.

Cap Martin a Rivierának (a liguri tengerpartnak) francia részén fekszik, Mentonától csak 7 kilométernyi távolságra, örökzöld fenyves erdőség alatt. Sem nem falu, sem nem város e hely; jogilag egy Roquebrune nevű község területéhez tartozik; csak villák vannak itt a tengerre kiszököllő földnyelven Mentone és Monte Carlo között, festői szép kilátással és rendkívül egészséges éghajlattal. Legnevezetesebb épülete a «Cap Martin» fogadó, melyet Ő felsége tartózkodási helyül választott. A fogadó óriási nagyságú új épület s minden kényelemmel el van látva, mintha csak nagy városban volna. Fejedelmi vendégek gyakran fordulnak meg ez épületben. Itt volt harmadéva a clarencei herceg halála után a walesi herceg és családja, később a svéd király, a görög trónörökös és mások. Mária Valéria főhercegnő két évvel ezelőtt itt üdült föl teljesen a kiállott influenza után. Maga Erzsébet királyné a múlt

lyek óriási vázáiból a terem mennyezetéig nyúlnak föl. Mindjárt a szalonból nyílik a királyné lakosztálya: egy dolgozó-szoba, egy kis szalon és egy hálószoba. Ezenkívül még két szoba van e részen az udvarhölgyek számára. A közös ebédlő igen díszes márvány falazatú, s ablakából gyönyörű kilátás van a tengerre. Ebből nyílik a király két szobája, egyik a dolgozó-, a másik a hálószoba. Mindkettő katonásan egyszerű. Az ágy bronzolt vasból van s a dolgozó-szobában a fő butor egy egyszerű bőrral fődött asztal, ezenkívül egy pár szék és állvány.

Ilyen egyszerűségben él jelenleg a magyar királyi pár, csendesesen elvonulva. Bizony egy 63 éves embernek, ki oly sokat küzdött és szenvedett, nagyon szüksége volna már pár hónap pihenésre. Királyunk kötelességérzete azonban oly nagy, hogy a pihenést is igen rövid időre szabta, s midőn e sorok megjelennek, már valószínűleg útnak lesz haza felé.

SZÍNHÁZ.

«A három testőr.» Bohózat 3 felvonásban. Írta Hercegy Ferencz. Először adatott a nemzeti színházban márczius 2-án.

«Simon Zsuzsa», szélfoglaló, hetenként két tárcza és a «Három testőr»: valóban nagy termékenység egy év alatt! Hercegy Ferencz, a fiatal írói nemzedéknek ez a kiváló és rokonszenves tagja nem pihenteti tollát. Regény, rajz, színmű egyforma könnyűséggel kerül ki pergőtolla alól. Munkái kelnek, s tapsok kísérik nyilvános föllépéseit. Alig hangzott el Kisfaludy-társasági szélfoglalójának tetszés-zaja az akadémiában, nyomon reá a nemzeti színház közönsége hódol neki, a hova «testőrei»-vel kopogtatott be a «Dolovai nábob lánya» színrehozatalának ügyszólván évfordulójakor.

A mi ezeket a «testőröket»-et illeti, köztök s a nábob leány között nincs egyéb rokonság, mint hogy mind a kettő egy tehetséges és szellemes író műve; egyebekben pedig egymástól eltérő két dolog. Hogy röviden végezzek a különbséggel, az első az írói ambíció sugallata, a másik egy intermezzo. Az írónak egy ötlete támadt, és satyrikus rajz helyett színmű formába öntötte azt. A kiben az ötletek oly gazdag forrása lakik, annak mi szívesen elnézzük, ha szellemi üdülésül egyszer-egyszer a könnyebb végét fogja meg a dolognak és jellemalkotások helyett pajzánkodik a színpadon. Hogyne néznék el! Elnézzük, mert ügyesen teszi. Célja: derűtséget kelteni, s azt a «testőrök»-kel eléri. A publikum lelkeiből nevet nekik.

A mi magamat illet—mert én csak az egyéni hatásról számolok,—az első előadáskor nem nagyon hajlottam nevetésre, s nekem úgy tetszett, hogy a közönség is kissé tartózkodó volt ebben az irányban. Megnéztem a darabot újra, annak negyedik előadásakor, és bevallom, hogy kedvezőbb hatása volt reám. Régióta ellenszenvvel vagyok a «premiere»-k iránt. A publikum a csalhatlan műbíráló tekintetével nézi a színpadot, a színész meg elfogult, s habozva színész és hangsúlyoz, nem tudja, mit fogad el a közönség s nem tudja, mi hoz neki tapsot. Egy-két előadás után ebben a tekintetben biztosan mozog, mert hát mégis csak a taps az ő életi eleme. A «Három testőr» negyedik előadása kitűnő volt, a mi, úgy vettem észre, nemcsak a művészek érdeme, hanem érdeme annak a plajbásznak is, a melyik megkurtította a hosszadalmas részeket.

A darab meséjére nézve zavarban vagyok. Meséje nincs. Egyébiránt ennél a műfajnál nem is okvetlenül szükséges. Ötlethez, helyzethez fektetett bohózatot alkotás az egész, a melynél az a fő-dolog, hogy éliz színporka adjon életet. Az meg nem hiányzik. Az első fölvonás első fele kissé vontatott, de aztán könnyen folyik a színész ajkáról a szó; a második felvonás egészen sikerült életkép, a mely állandó derűtséggel tartja a nézőt; a harmadikban meglányul a hangulat.

A darabnak nőalakjai nincsenek. Azt értem alatta, hogy szerep nem jut nekik. Van egy pár igen ügyes férfi típus, és nagyon sikerült a főalak: a «Vihar» szerkesztője. Ő az egyetlen cselekvő egyén, a többi mind körülötte forog; ő szövi a fonalat, a többi csak eszköz. Egyetlen kivétel a Pollacek úr unokahúga, de az halvány alkotás, és egyénisége nem domborodik ki. De a «Vihar» szerkesztőjének nem is az a fő diadala, hogy az unokahúggal folytatott szellemi viaskodásban győztes marad, s hogy e révén megnyeri őt, hanem az a hőbortos tréfa, a mit a leány nagybátyjával: budavölgyi Pollacek bornyakereskedő úrral üz.

Ezt a becsületes polgárt, a ki a pontos fizetésben álló üzleti lovagiaság hive, beugratja a modern lovagiaságra. Pollacek úr nem igen szeret a pisztoly csővébe nézni s hogy elkerülje egykrakélernek párbaj-kihívását, nem riad vissza a «Három testőr»-rel való hősi kalandjának feltárástól sem; de a szerkesztő pokoli ügyességet eszel ki s a «három testőr» dacára is a «lovagias krakéler» rémévé teszi őt.

A testőrökkel való kaland abból áll, hogy Pollacek úr abban az időben, mikor még «budavölgyi» előnév nélkül, mint csezmébizott, külföldön «borban utazott»: három testőr megré-fálta egy fogadóban. Az egyik a fülét húzta meg, a másik a botján ugráltatta keresztül, a harma-

Jap. fénykép után. FERENCZ FERDINÁND FÖHÉRCZEG FÖLDKÖRÜLI ÚTJÁBÓL. — Buddha óriási ülőszobra Nipponban.

dik meg nem tudom miféle hasonló hőbortot vitt vele véghez. Budavölgyi Pollacek ur most, hogy egy «affér»-be bele akarják lovalogni, büszkén hivatkozik erre az emlékező uti tapasztalatra, a mely őt, lelki megnyugvására, párbajképtelenné tette örökre.

A szerkesztő gondol egyet s a másnap megjelenő «Vihar»-ban közlésezi Pollacek urnak a három testőrrel évek előtt történt esetét, mint a köztisztelt férfi páratlan lovagiaságának fényes jelét. Csakhogy megfordítva. Pollacek a hős és a három testőr a legyőzött. Pollacek kérdőre vonja őket s kettőt lepuffant közülük, a harmadik meg bocsánatot kér.

A «Vihar» híre nimbusszal veszi körül a borkereskedő urat. A nagy garral föllépett krakéler meghunyászkodik: a felesége, egy megugrott vidéki színésznő, beléseret a férje hősi jellemébe, s maga Pollacek ur is rózsás kedvet kap a lovagiasághoz.

Ez a darab veleje, a melynek egy pompás részét képezi a «Vihar» belélete. A második fölvonás a szerkesztőségben történik. A szerkesztő egy tetőtől talpig modern alak, épp vezérczikket ír; társa, a «párbaj-redaktor», — a ki a lovagiasügyeinek intézésére van szerződöttve, — Pollacek hősiességét élvezve a «Vihar»-ból; a kanapén «a lap egy barátja» nyújtózkodik, a ki minden sajtóhibát kibetűz és szidja a lapot; időnként be-betoppant fontoskodni Rigó úr, a szemfüles repcster; a redakció álmata szolgája kéziratot sürget, s egy bebohánó bős poéta — a kinek versét elősorongolták a szerkesztői üzenetekben — a párbaj-redaktorhoz utasított. Künn, az utcán tüntető haladnak el az ablak alatt s éltetik a «Vihart». A szerkesztő diki-diki tart s hasábotokat irat Rigó úrral a tüntetés lélekemelő volta felől. Később fordul a koczká s az ellentüntetők fütyökkel tisztelik meg a «Vihart»-t. Az három sorban örököltetik meg, mint éretlen csöceselő műve. Szóval, élet van ott abban a szobában, s azzal végződik a fölönás, hogy egy «Krapilinsky és Waslaspzky» fajta lovagias lengyel a Pollacek úr felesége érdekében megeszi a vezérczik kéziratát, azon hitben, hogy a szerkesztőből írott ama gyöngéd levelet nyelte le, a melyet a féltékeny Pollacek őrzöngve kutat az íróasztalon.

Ezzel a becsületes lengellyel nem tudtam kibékülni sehogy. Örökké elém tolakodott a kérdés, van-e ilyen mi közöttünk s van-e ebből a típusból általán? Nem hiszem, hogy a mi társadalmunk bármely rétegében ez a fajta föltalálható legyen. Csenő és gyanus kártya-hajlamokkal bíró bohóc lovagként van odaál-lítva ez a vezérczikket nyelő lengyel Romeo. Ilyesmi, úgy vélem, csak az esetben hozható színpadra és nevezetesen a Nemzeti Színház deszkáira, ha ez a típus annyira elterjedt, hogy osztorozása jogos. Megörökitette ezeket időszerűségük idején Heine, és megtárgyalták őket, mint Párisban élő száműzötteket, a francziák. A «Három testőr» megállhatta volna helyét a vezérczik-év nélkül is. Az a lengyel lovag nem böhöztatba, hanem operettbe való alak.

Az előadás — értem a negyediket — pompásan összefüggő volt. Náday elemében van egészen. Olyan szerkesztő, mint ha csak egy modern szerkesztőség légkörében töltötte volna teljes életét. Eszes, találékony és mindenhez ért; megjelenése választékos, modora könnyű és az író intenciójához képest egészben réve rokonszenves egyéniség. A «Három testőr» tréfájának ő a fő intézője, s hálás eszközül szolgál neki ehhez Vizvári, a bornyakereskedő. Ő is egészen otthon van; különösen mikor leereszkedik egy alkalmazottja jubileumához, a melyet az ő pin-czejében ünnepelnek társai, s midőn ott arisztokratiko-demokratikusággal értésére adja a jub-lánsnak, hogy mekkora kitüntetés éri most, midőn ő, «budavölgyi Pollacek» kezét nyújt neki érdemei elismerésül; és pompásan nyilvánul meg humora, midőn a «Vihar»-nak az ő rettent-hetlen bátorságát megasztaló hírére a lovagias-ságba beletüzi magát. Feleségét Láncoz Ilka adta, s az unokahugot Csillag Teréz. Az előbbinek nagyon csekély szerep jut, az utóbbiból nehezen hozható ki egységes alakítás; de a lehető Csillag Teréz művésze meglepetti.

A SZABADELVŰ NAGYGYŰLÉS.

Magyarországon újabb időben nem volt impo-zánsabb felvonulás és tüntetés, mint a milyen a múlt vasárnapi országos szabadelvű nagygyűlés volt a fővárosban. Három napon át való-ságos népvándorlás indult meg Budapest felé.

Jap. fénykép után rajzolta Háy Gyula. FERENCZ FERDINÁND FÖHÉRCZEG FÖLDKÖRÜLI ÚTJÁBÓL. — A nikói szent hid.

Egymást érték a különvonatok és márczius 4-én már több, mint ötvenezer vidéki küldött élénki-tette a főváros utcait életet.

A város különben is ünnepi színt öltött. A há-zakat felloboogzták, erkélyekre és ablakokra színes szőnyegeket raktak ki díszül, akár csak a koronázási jubileum ünnepén. Főleg az And-rássy-út volt ünneplőben. A felloboogzott utcákon sűrű emberáradat hömpölygött a gyüle-kező helyek felé. A helybeli és a vidéki küldött-ségek négy helyen is gyülekeztek; a Kálvin-tér, Ferencz-József-tér, Gizella-tér és a Kálvin-tér, Ferencz-József-tér. Mind a négy helyen tízezrekre menő közönség gyűlt össze, szapo-ritván a tüntetőket számát. Végre megérkeztek a csapatvezetők: Rohonczy Gedeon, Nopcsa Elek báró, Csáky László, Zichy Béla, Károlyi Imre és Gyula grófok. Mindannyian tüzes paripákön és a két első festői magyar ruhában.

A gyülekező helyekről két órakor indult meg a menet az Andrássy-út felé, a hol egyetlen óriási tömegbe verődött össze. Szinte elfaradt a szem, a mig ezen a roppant tömegben végig tekin-tett. Az Andrássy-út gyalog-útján mozogni nem lehetett. Minden ablak tömve volt nézőkkel. Az erkélyeken előkelő közönség várakozott, köztük miniszterek, politikai kitinóségek s a nemzet-nek két népszerű alakja: Munkácsy Mihály és Jókai Mór.

A széles úttesten végig százezer főnyi tüntető sereg vonult katonás rendben. Elöl haladtak a lovas rendezők, nyomukban zászlók alatt a hely-beli és vidéki küldöttségek. A menetben képviselve volt ügyszólván az egész ország. Fényes díszmagyarba öltözött urak mellett ott lépdelt-tek a kékbeli földes gazdák és a bánati oláhok nemzeti viseletökben. Mindenki a saját vidéké-nek ünneplő ruháját öltötte magára s az ezüst csatos dalmányok, czifra szűrők, díszmagyar ruhák, a régi budától a daliás atilláig, a sujtá-sos ködmönök, s oláh, szerb ruhák rikító szí-nükkel nagyban emeltek a menet érdekességét.

Egy-egy küldöttség ezimeren és zászlón kívül bandát is hozott magával. Ezek a zenekarok hazafias indulókat játszottak. A küldöttségek között feltűnt Sáros megye küldöttsége, mely egy Rákóczy-zászló alatt vonult ki; Zemplén megye küldöttsége szintén szépen himzett Rákóczy-zászló alatt tömörült; Hajdú megye küldöttei Boockay zászlójával, melyet Szoboszlóról hoztak magukkal, a hol a városi levéltárban őriztetik; Fiume város küldöttsége, élén nemzeti lobogó-vál; Komárom város és megye küldöttei mintegy négyszázán, köztük a szekeresgazdák, sötétkék paszományos dalmányban, ezüst gombokkal, mentekötő lánczccal; Czegléd város ezerkétszáz tagú küldöttsége, mind megannyi tipikus ma-gyar ember, a hires fehér selyem Kossuth-zászló alatt; a torontálmegyei nyolcszáz főnyi depu-táció és Uj-Pest kétezer polgára.

Igy folyt le az Andrássy-út mentén össze-gyűlt nagy sokadalom mellett is fennakadás

nélkül vonult előre. Valamennyi ajkon egy ki-áltás hangzott, az, a melyet a mellükre tűzött egyszerű bádorgelvényen viseltek: «Éljen a sza-badelvű egyházpolitika!» Messziről szinte félel-mes volt ez a zúgó éljénzés, csengő zene, fel-felharsanó ének s az a nagy embertömeg, a mely minit egy döntő ütközethez menő hadsereg, döngő léptekkel halad előre.

Egy-egy népszerű államférfi, vagy Jókai és Munkácsy előtt hódolva, leeresztett zászlókkal és egetverő éljénzéssel halad el a menet. A nagy tömegű felvonulás másfél óránál tovább tartott. Jóval három óra után ért ki a menet a város-ligetbe. A gyűlést ott tartották meg az egykori Rákos homokján. Azon a tizennégy hold területű hatalmas tisztáson, mely a Csömöri-út és a Stefánia-út sarkán van, közvetlenül a löverseny-tér mögött. A nyaralóktól környezett nagy tér-ség közepén magas deszka emelvény állott. Itt gyülekeztek az elnökség tagjai, főrendek, kép-viselők, az egyházpolitika kiválóbb harcosai. A két alacsonyabb emelvényt a hölgyek és meg-hívott vendégek foglalták el. A térségen torony magas árboezrudakon nemzeti lobogókat len-gett a tavaszi szél. A bejáratoknál díszruhás rendőrök, a térségen tűzoltók és nemzeti kokár-dás rendezők figyeltek a rendre.

A menetben résztvevők nagy tömegének bevonulása a körülkerített tere pár óra hosszág-tartott. Elöl lovagolt Rohonczy, kezében nem-zeti zászlóval, melyet felnyújtott az elnöki emel-vényre, a sokaság viharos éljénzése közben. Ily népes gyűlést még nem láttunk soha a főváros-ban. Ember ember háttán állt ott, fej fej mellett; a tömegnek, úgy tetszik, csak a fejét látjuk: százezer kalapot, a mint surloják egymást, elől a fehér nyomatott papírossal, a mely belépőül szolgál a gyűlésre.

A sokaság lassan helyezkedett el a zászlóerdő alatt. Eleinte szólt a muzsika s a nagy rész a «Szózat»-ot zendíti rá. De egyszerre csönd áll be. Az elnöki emelvényen megjelenik a gyűlés elnöke, az agg Orczy Béla báró, magyar kir. fő-kamarás mester s beszélni kezd. A mint kiejti a szót: «Éljen a király!», a tömeg meglevenedik, meghajítja a zászlókat, a kalapok a levegőbe emelkednek s százezer ember kiáltja utána «Éljen a király!»

S megkezdődik a nagygyűlés. Éles kürtző jelzi mindenki szónok fellépését a szónoki erkélyre, a hol egymás után jelennek meg a főváros, Debreczen, Kolozsvár, Eger, Nagy-Becs-kerék, Szolnok, Hódmező-Vásárhely és Szent-es városok küldöttségeinek szónokai, a kik mind-annyian a szabadelvű egyházpolitika mellett törnek lándzsát. A tömeg figyelemmel hallgat, de egyszer-egyszer felharsan a kiáltás: «Éljen Wekerle!», «Éljen Csáky!», «Éljen Szilágyi Dezso!» És percekig éljenzik Kossuth Lajost, a szabadelvű reformok apostolát.

Igy folyt le a nagygyűlés, melyen a rend egy percig sem volt megzavarva. Dr. K. D.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Munkácsy «Honfoglalás» című nagy festmé-nyének sokszorosítási jogát a «Könyves Kál-mán» magyar irodalmi és könyvkereskedési részvénytársaság szerezte meg, a mely, mint mai számunk egyik cikkében is említettük, Kádár Gábor által Párisban készített színyomatban már ki is adta. Munkácsy azonban föntartotta magának azt, hogy néhány lapnak közlés végett ő adja meg az engedélyt, s a nagy művész, mint lapunknak régi barátja, az első között a «Vasár-napi Ujság»-nak is megadta az engedélyt a fest-mény másolatának közlésére, s engedélyt adott lapunknak egyszersmind arra, hogy festményé-nek első kidolgozását, a mely a múlt tavaszon a párisi «Salon»-ban volt kiállítva, bemutat-hassa; ennek másolata a «Vasárnapi Ujság»-ban jelenik meg először, úgy szintén a a festmény főalakjáról: Árpádról és környeze-téről fölvett párisi nagy fényképet is lapunk mai száma mutatja be a nagy közönségnek.

A honfoglalás története, a művelt közönség számára írta Borovszky Samu. Kiadja a Franklin-társulat; 176 oldal. A könyvet alkalmosszerűvé teszik az előkészületek a milleniumra, maga a millenium. Borovszky kellő körültekintéssel gyű-jtötte össze az ide vonatkozó adatokat, sőt a nyelv, a helynevek, a kultuszavak tanulságait is, melyek-ben a finn-ugor rokonság buzgó hívének mutatja magát.

A magyar nemzet feltűnésének legrégibb nyo-maival kezdi: tárgyalja az ősrököség, az első kul-turhatások és a legelső viszonyosságok kérdéseit; ismerteti a magyarság ősi törzsszerkezetét is; leírja őseink műveltségét; milyen volt hadviselésük, fegy-verzetük, iparuk és jellemük. Külön fejezet szől az ősvallásról, a főbb és kisebb isteni lényekről, a jó és rossz tündérékről, az áldozati szertartásokról. Részletesen tárgyalja Magyarországnak azon kor-beli állapotát, mikor őseink beköltöztek és sorra veszi az itt talált néptörödelméket: az avarokat és gepidákat. A felvidéki morva fejedelemség viszo-nyait szintén ismerteti. Behatóan foglalkozik a helynevekkel, melyek a letelepedés és etnikus elhelyezkedés legbiztosabb kritériumai. Nem mellőzi Anonymust sem, de ő is Hunfaly Pált tartja szem előtt, t. i. hogy elbeszélései koholt mesék. Előadja a letelepedés mérvét és irányát, jellemzi a rabló hadjáratokat s összehasonlítja ezeket a normannok rabló kalandjaival. Azután a fejedelemség szerve-zeténél és a művelődés első elemeinek nyomait mutatja ki. Végül kiterjeszkedik a jövevény népek honfoglalására. A munkában értékesítve vannak a nyelvudomány, az összehasonlító mitológia és az arheologia eddigi tapogatózásai és vitái. Ezekhez járul a szerző önálló kutatásainak eredménye, mint pl. a «székely, törvény» szók megfeleltetése kísérlete, az előbbi a gót sakula (verekedő, harcász) szóból, az utóbbi treba (muzsáj) szóból. Hátszeg nevét például úgy magyarázza, hogy ő-felnémet nyelven chazza annyit mint macska, ekká-zug: tehát macskazug, stb! Ára fűzve 1 frt, díszes kötésben 1 frt 60 kr.

Az Olcsó könyvtárban, a Gyulai Pál szerkesz-tésében a Franklin-társulat kiadásában megjelenő népszerű vállalatból három újabb fűzet (334—336) hagyta el a sajtót. Ezek a következők: «Mindenfele népség», képek a svéd népeletről, írta Hedenstjerna Alfréd, fordította Baján Miksa. Tizenhat eleven és jellemző rajz van a fűzetben. Ára 30 kr. «Sappho, szomorujáték 5 felvonásban, írta Grillparzer Fe-rencz, fordította Ivánni Jenő. Ugyanaz a fordítás, melyben a nemzeti színház a télen újra fölleveni-tette játérendjén e szomorujátékot. Ára 30 kr. «A háromszögű kalap és más beszélgetés» («A szeg» és «Az angyalok kara»), írta Alarcon Péter, spanyolból fordította Haraszti Gyula. A spanyol irodalom nálunk nagyon győren szerepel, s így a fűzet változatosságot ad az idegen irodalmi fordításhoz. Ára 50 kr.

A dolovai nábob leánya, Herczeg Ferencznek, a jeles elbeszélőnek a nemzeti színházban hatással adott színműve, díszes kiállításban is megjelent Singer és Wolfner kiadásában. A czimnapon Jób Vilma, a hősnő arcképe látható s egy erősen vág-tató huszár alakja, a háttérben, mintha délibáb ringatná, egy kastély elmosódó körvonalai. A szerző, a színszerzőség szempontjából, a darab végén némi változtatásokat tett. A kötet ára 1 frt 20 kr.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia e hó 5-iki ülését Zichy Antal elnökle alatt tartotta, s érdekes tárgyai voltak.

Gr. Kun Géza a honfoglalás előtti magyar történelem felvilágítására becses adatokat sorolt fel, török források alapján. A perzsa Gurdezinnek 1052-ből származó följegyzéseit ismertette a magyarokról. Gurdezi még a magyarok régi hazáját írja le a Don tövében a Fekete tenger mellett. Szerinte a magyarok tűzmadár, harcias nép; bátrak, jó kinezésűek, tekintélyesek. Ruházatuk színes selyem s fegyverzetük ezüsttel volt kiverve. Barátjaiknak a magyarok hí barátjai, de ellenségeikkel szemben kegyetlenek. A szlávokkal gyakori harcokat folytatnak. Gurdezi fölemlíti, hogy a házasságkötésnél a vőlegény atyja elmegy a menyasszony atyjához, ki elé adja leánya összes vagyonát, hozományát s egy nagy szőnyegbe csomagolva viszik az új pár lakására. A másik felolvasó Zichy Antal volt, a ki Kovács Ferencnek az 1843—44-iki országgyűlésről kiadott

retében, továbbá Lobkovitz herceg hadtestparancsnok, Forinyák, Pokay és Sotits altábornagok, Rohonczy térparancsnok, Ghyczy, Durmann tábornokok, a helyőrség törzs- és főtisztjei nagy számmal, Földváry alispán, Kamermayer és Gerlőczy polgármester és annyi érdeklődő, hogy a fele sem talált helyet az akadémia kisebbik üléstermében. Dr. Erdő Béla elnök, rövid megnyitó beszéde után Reményi Ferenc kezdte felolvasását, követvén előadásában az „Erzsébet” hajó útját elindulásától, 1892. decz. 15-étől kezdve. A trieszti kikötőből 400 matrózzal, s megfelelő tiszt személyzettel elindult hajó a suezai csatornán keresztül vette útját s januárban már Ceylon szigeténél horgonyzott. A főherceg aztán Indiát látogatta meg, hol az angol kormány és a fejedelmek nagy ünnepélyekkel fogadták. A főherceg megtekintvén Japánt, Jávát, Borneót is, Ausztráliába ment, majd Amerikába vitorlázott. Az „Erzsébet” hajót a főherceg már aug. 25-ikén elhagyta, s más hajóval folytatta útját. Amerikában meglátogatta a chicagói kiállítást is, s októberben érkezett haza. A felolvasást, melyben nemcsak tanulságos néprajzi és földrajzi adatok és megjegyzések van-

Lotz Károly; elnökök: Zala György, Than Mór, Bihari Sándor; jegyzők: Ujvári Ignác, Papp Henrik; pénztáros: Basch Gyula. Végül megalakították a bizottságot. — A jövő vasárnap pedig egy másik művész-egyesület, a „Nemzeti Szalon” tartja alakuló gyűlését.

Előfizetési fölhívás

VASÁRNAPI UJSÁG

1894-ik folyamára.

A „Vasárnapi Ujság” és „Politikai Ujdonságok” vezetése immár huszonhat esztendeje van ugyanazon szerkesztőség kezeiben, mely tartalmasság, terjedelme, változatosság és művészi kiállítás tekintetében évről-évre emelni igyekszik e lapokat.

A „Vasárnapi Ujság”, a legrégibb magyar

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEINK.

A Vasárnapi Ujság	—	frt 8.—	frt 4.—	frt 2.—
A Világkrónikával együtt	•	9.60 •	4.80 •	2.40
A Vasárnapi Ujság és	—	• 12.—	• 6.—	• 3.—
Politikai Ujdonságok	—	• 13.60 •	• 6.80 •	• 3.40
A Világkrónikával együtt	•	5.—	• 2.50 •	• 1.25
Ujdonpár és Politikai Ujdonságok	•	6.60 •	• 3.30 •	• 1.65
Az előfizetések a „Vasárnapi Ujság” és „Politikai Ujdonságok” kiadó-hivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. küldendők.				

MI UJSÁG?

A királyi pár francia földön. A király és királyné jól találják magukat Mentoneban, napoként nagyobb kirándulásokat tesznek, fölhasználva a pompás tavaszi időt. Ó felségek valószínűleg e hó 18-ikáig maradnak Cap-Martinben. A husvéti ünnepek után a király Abba-ziába megy, a német császári pár látogatására.

Kossuth betegsége.

Aggasztó hírek érkeznek Turinból Kossuth betegségről. Különösen aszerdáról csütörtökre virradó éjszakán állt be nagy változás. A rendkívül szívós természetű Kossuthot a betegségével együtt járó álmatlanság és étvágyhiány nagyon elgyöngyített. Fia, Kossuth Ferenc állandón mellette van. A március 8-ikán este feladott távirat szerint Kossuth a napot elég nyugodtan töltötte.

Munkácsy Budapest.

A hírneves művészt szeretettel ünneplik a főváros minden körében, míg a nagy közönség a „Honfoglalás” képhez tolong, melyet naponként épen annyi ember néz meg, a hány bejuthat. Vasárnap és hétfőn, mikor az egyházpolitikai nagygyűlésre az egész város megtelt vidékiekkel, rendőrökkel kellett a rend fenntartásáról gondoskodni. Mindazáltal e hó 4-én 6987 néző tekinthette meg a képet. Másnap is a pénztárnál és a jegyzédségnél alkalmazott személyzetet meg kellett kétszerezni. A művész a „Honfoglalás”-hoz készített vázlatok egy részét a műcsarnok tavaszi kiállításán fogja bemutatni. Már megérkezett a 6 méteres vázlat, a nagy festményhez készült tanulmány és vázlat és öt kisebb vázlat a részletekhez.

A művész tiszteletére e hó 3-ikán a most alakult képzőművészek egyesülete lakomát rendezett a VI.—VII. kerületi körben. A közélet kitünőségei nagy számmal jelentek meg. Ott voltak: Csáky Albin gróf és Tisza Lajos gróf miniszterek, Berzevics Albert és Miklós Odón államtitkárok, Bánffy Dező báró, a képviselőház elnöke, Perzel Dező alelnök, Szalay Imre és Bereczik Árpád miniszteri tanácsosok, Forinyák altábornagy honvédségi adlatus, Károlyi István gróf, a nemzeti kaszinó elnöke, Jókai Mór, Andrássy Tivadar gr. a képzőművészeti társulat elnöke, Hankáry Frigyes alelnök, dr. Szmercsányi Miklós titkár, Márkus József alpolgármester, több képviselő, író, s úgyszólván az összes festők és szobrászok. A felkösztöntök sorát Zala György nyitotta meg a királyi ültetésével. Vágó Pál mély érzeléssel beszédet mondott a magyar nemzetnek

A „Vasárnapi Ujság”, mint családi lap kiterjeszkedik a női munkakörre és divatra is.

köszönheti. A beszéd a mestert a könyvekig megindította, s meghatva szölt. A felkösztöntök közt volt Jókai is, ki Munkácsyban a jó barátot, a jó hazafit és jó politikust éltette. Mostani műve is hazafiti cselekedet. A mint őt a vezérek közt fehér zászlóval a kezében megörökítették, azt jelenti, hogy a magyar a karddal a támadót visszaveri, a békével járulót keblére fogadja. Forinyák figyelemmel hallgatott beszédében éltette a magyar művészetet. Munkácsy Mihály arról szölt, hogy fáj neki mindig a hazától megválni, de nem akar a külföldön meghalni s reméli, hogy vissza fog jönni végleg Magyarországra. Beszéde zajos tetszést keltett. — Hasonló zajos és ünnepélyes estélye volt Munkácsy tiszteletére e hó 5-én az Otthon írói körnek, hol a kör elnöke, Rákosi Jenő üdvözölte a művészt az írók társaságában. László főherceg a Franklin-társulat nyomdájában. Az ifjú László főherceg egy nagy nyomdát kívánt megismerni, teljes működésében. E hó 3-ikán délután Himmel alezredes és Dobner főhadnagy

könyvi adatokat. Most jelent meg az 1891 végeig terjedő összeállítás, mely szerint a lakosság természetes szaporodása (bevándorlás, költözés nélkül) megközelíti a 300,000 lelket, ugyanis a születések többlete 299,048. E szerint a magyar birodalom lakossága a milleniumra minden valószínűség szerint 18 millió körül lesz.

Örvendetes, hogy most már a magyarság színe által lakott Tisza-vidék és a Duna-Tisza köze gyorsan lélekszámban. A Dunántúl magyarságának népessége azonban most sem fejlődik úgy, mint kellene. A városok közül Pozsonyban, Pécsen, Komáromban, Zomborban a halálozások felülmúlják a születéseket; Arad és Maros-Vásárhely adatai sem megnyugtatók. Az átlagos számítás szerint ország-szerre minden ezer lélekre 8.6 fűnyi szaporodás esett 1890—91-ben, ebből jut a Tisza jobb partjára 10.6, a bal partra 12.3, Erdélyre 9.3, a Duna-Tisza közre 8.6, Horvátországra 8.4; leszáll ellenben az átlag a Duna mindkét partján és a Tisza-Maros-szögben, a hol a szaporodás csak 6.2.

HALÁLOZÁSOK.

Gr. Crouy Chanel Frigyes, a Johanita-rend örökös tagja, azon családból való, mely azt vitatta, hogy az Árpád-ház egyenes leszármazottja, meghalt febr. 26-ikán Vácson, 71 éves korában. Tíz esztendő óta lakott Vácson, hová akkor jött, mikor fia, Endre, Semsey Liviával lépett házasságra. A Crouy-Chanelek historiai fejtegetések útján sokszor vita tárgyává tették, hogy Árpád - vérből származtak. Crouy-Chanel Frigyes gr. családja II. Andrássy magyar király harmadik nejétől, Aldorandin estei ögróf leányától, Beatrixtól származtatja magát. A király halála után született Beatrixtól István nevű fia, kit az anyja a magyar királyi trónra akart emelni s ezért volt kegyetlen menekülni Olasz-majd Franciaországba, hol Crouy várat és helységet nyerte; innen ered a Crouy név. István fia Andrássy mint III. Andrássy magyar király lett, de még mint Crouy-Chanel Andrássy — az utóbbi nevet szintén egyik birtoka után kapta — nőt vett Cumana Szibillát, egy velenű tanácsos leányát. Crouy-Chanel Andrássy e házasságából született két fia Félix és Márk, kik atyjukat nem követték Magyarországra, hanem Franciaországban maradtak. Ezek utódai francia forradalom elől menekültek Magyarországra. Ezt a leszármazást a Crouy-család 1790-ben a francia törvényszék előtt isbizonyította. A Magyarországra visszajött Crouyak kivétel nélkül a hadseregben szolgáltak és a politikai életben soha sem vettek részt. Crouy-Chanel Frigyes grófot a váci ferencz-rendieknek lévő családi sírboltba temették. Az elhunytat özvegye, fia, fivére és unoka gyászolja.

Elhunytak még a közelebbi napokban: Rics István, szatmár-egyházmegyei pap, 94 éves korában, Szatmáron. — Dr. Bino János, a temesvári királyi ítélőtábla bírája, 56 éves. — Kolos Gyula, királyi ítélőtábla bíró, 49 éves, Kassán. — Inárcsi Farkas Elek, Nagy-Kőrös városának több ízben volt országgyűlési képviselője, ref. egyházi főgondnok és nagybirtokos, 64 éves, Nagy-Kőrösön. — FELMAYER István, festőgyáros, Szekesfejérvár város nagykentályú és köztisztviselője lett férfa, 45 éves, s temetése a legnagyobb részvét közt ment végbe. — KÜLFÖLDI VIKTOR, ki mint a magyar szocietisták vezére kivált a hatvanas években vitt szerepet, s kit 1871-ben egy akkor híres „hütlenség pörben” is elítéltek félvére, az egykori „Magyar Munkáslap” szerkesztője, 50 éves, Újpesten. — Gr. Csáky Tivadar, volt országgyűlési képviselő, 59 éves, Buda-

A SZABADELVŰ NAGYGYŰLÉS BUDAPESTEN. — A MENET AZ ANDRÁSSY-ÚT ÉS STEFÁNIA-ÚT SARKÁN.

munkáját ösmertette, s érdekes részleteket emel ki annak első kötetéből, saját személyes visszaemlékezéseiből világítva meg azokat. Különösen két dolog, a horvát kérdés és a vallásügy tartotta hullámban a kedélyeket. A harmadik felolvasó ifj. Szimyei József volt, a ki a betegeskedő Beöthy Zsolt érdekes széptani értekezését olvasta fel, mely a képességtétel és a hangulatváltozásról szölt. Beöthy kifejtette, hogy az összetett képek hangulatokat keltenek bennünk. E hangulattól függ a költői képek ereje és hatása.

A földrajzi társaság e hó 8-iki ülésére fényes hallgatóság gyűlt össze, hogy meghallgassa egy magyar tengerész tisztnak, Reményi Ferenc sorhajó-zászlósának felolvasását Ferencz Ferdinánd főherceg világkörüli útjáról. A fiatal magyar tengerésztiszt végigkísérte e hosszú úton a főherceget, s nevezetesen útját lapunkban is leírta részletesen. Érdekes leírását épen lapunk mai számában fejezi be a 18-ik közleménynyel.

Felolvasása iránt is nagy érdeklődés nyilvánult. Megjelent László főherceg is, Himmelalezredes kísé-

nek, hanem élénk leírások is, nagy figyelemmel hallgatták, s László főherceg és Lobkovitz hg. altábornagy kézzel-féjjel is kifejezték elismeréseiket.

A néprajzi társaság március 3-iki ülésén Herrmann Antal a föld különböző népeinél most és hajdan divatos építési áldozatokat ismertette, a melyek pénzdarabokból, írsokból vagy állatok hullájából álltak s azokat az építéskor befalazták. A régi korban élő embereket is befalazták. A régi építészeresés s az épületben lakók boldogok legyenek. A tetszéssel fogadott előadás után Munkácsy Bernát olvasta fel Wieslocki Henriknek „A balkánbeli mohamedán cigányok lélekvátsága” című dolgozatát, mely azt a ceremóniát írja le, melyet a holttest felett az imám két férfi segédlete mellett 101 darab pénzdarabbal végezni szokott. Végül Balásy Dénes olvasott fel az erdélyi robotjegyekről.

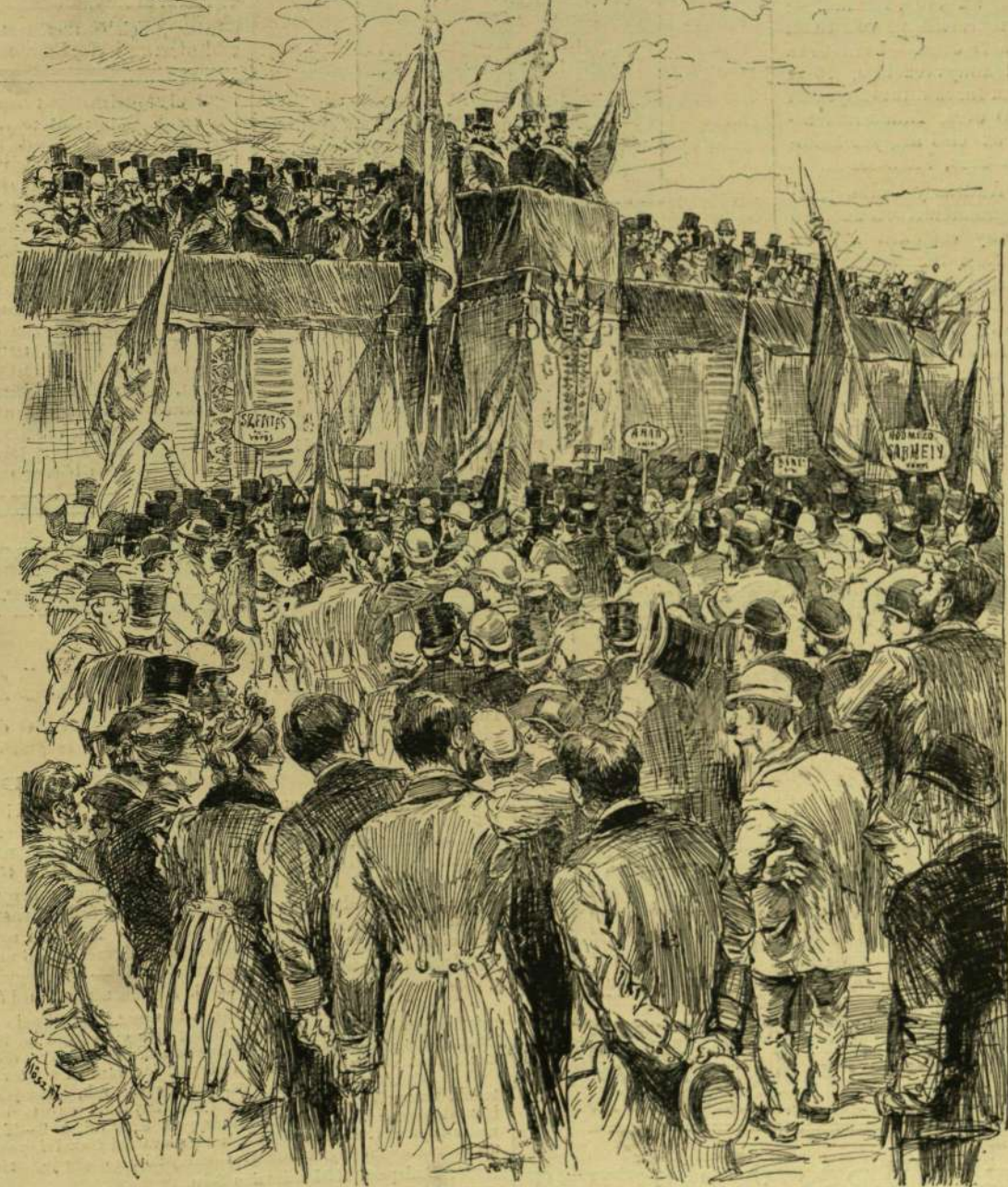
Magyar képzőművészek egyesülete alakult e hó 4-én Budapesten, melynek tagjai csak művészek lehetnek, s célja, hogy minden téren megvédje a művészek érdekeit. Az alakuló gyűlésen jelen volt Munkácsy is, kit tisztelettel elnökké választottak s ki megköszönte e kitüntetést, el is fogadta. Disz-tagokul választottak: Benczur Gyula, Zichy Mihály és

szépirodalmi és ismeretterjesztő képes lap, eredeti elbeszélések és életképek, részben illusztrálva, közöl Jókai Mór, Mikszáth Kálmán, Baksay Sándor, Gyarmathy Zsigáné, Herczeg Ferencz, B. Büttner Linától, Szivos Bélától, Szomaházy Istvántól, Kazár Emiltől, stb.

A „Vasárnapi Ujság” 1894. évi folyamát Jókai Mór „A nagy ellenség” című hazai tárgyú, s jeles művészek rajzaival díszített nagyobb elbeszéléssel kezdte meg; ezzel egyidejűleg közöltük Mikszáth Kálmán „Páva a varjúval” című hosszabb elbeszélését Kimmach László rajzaival; ezeket követi Gyarmathy Zsigáné „A gyamú” című elbeszélése, szintén művészi illusztrációkkal.

A „Vasárnapi Ujság” hetenként két nagy ívre terjedő tartalma számos rendkívüli melléklettel lesz jövőre is bővítve, s ezen felül minden félévben külön képmellékleteket is ad.

A „Vasárnapi Ujság”, mint családi lap kiterjeszkedik a női munkakörre és divatra is.

A SZABADELVŰ NAGYGYŰLÉS BUDAPESTEN. — AZ ELNÖKI EMLÉVÉNY ÉS KÖRNYEZETE.

pestén. Az elhunyt gróf Csáky Albin közoktatási miniszter nagybátyja volt, 1861-ben, valamint 1869-től 1871-ig országgyűlési képviselő. A publicisztika terén is működött. III. Napoleon udvarában is nevezetes szerepet játszott. Párisban élve, összeköttetésbe lépett a magyar emigránsokkal. A magyarok és Bismarck között ő is közvetítő volt a Klapka-féle magyar légő érdekében. — BACSA JÓZSEF, a IX. ker. polgári és kereskedelmi középiskola tanára, 46 éves, Budapest. Az elhunyt 25 esztendőn át szolgált a fővárosi iskolaügyet. — KOVÁCS IMRE, sziget-járási szolgabíró, 31 éves, Marmaros-Szigeten. — BALÁZS KÁROLY, a kolozsvári egyetem questora, 1848—49-iki honvédfőhadnagy, 67 éves, Kolozsvárott. — HALÁSZ ISTVÁN, építész, Halász Zsigmond fővárosi torna- és vívótanár édesatyja, 82 éves, Nagy-Körösn. — TORCSI LAJOS, 23 éves, Makón s kiterjedt rokonság gyászolja. — CSEHENTHER JÓZSEF, vaskereskedő, Jászberény város bizottsági tagja, a debreczeni kereskedelmi és iparkamara külső tagja, régi honvéd, 61 éves, Jászberényben. — RITTER JÁNOS, nyug. kir. kataszteri becsőbiztos, 1848—49-iki honvédfőhadnagy, 69-ik évében, Budapest. — DR. HORVÁTH JÓZSEF, 1848—49-iki honvédszár tábori törzsszervező, 92 éves, Budán. — ID. HAMMERSBERG LÁSZLÓ, ügyvéd, régi honvéd, két vármegyének volt-táblabírája, 82 éves, Kassán. — SZALKAY LAJOS, ügyvéd, Marmaros megye volt tisztifőgyőse, Marmaros-Szigeten, 78 éves. — SCHRÖFFER ANDRÁS, az „Athenaeum” főkönyvtárosa, 79-ik évében, Budapest. — CSEH ISTVÁN, törvényszéki igazgató-telekkönyvezető, 70 éves, Rimaszombatban. — SZOBORÁNCZY ZOLTÁN, az első magyar biztosító társaság tisztviselője, 35 éves, Miskolcon.

ÖZV. GÁRDOS JÁNOSNÉ, szül. Andrassy Julia, jótékony nő, ki vagyonát, mely végrendeletében 223,286 frtra van feltüntetve, jótékony célokra hagyta, Budapest. — AKOSFALVI SZILÁGYI SÁNDORNÉ, szül. Várady Katalin asszony, Szilágyi Sándor, a nemzeti színház néhai tagjának özvegye, e hó elsején 58-ik évében Újpesten. — BRÁNYI LAJOSNÉ, szül. Böröndy Erzsébet, 55 éves korában, Németben. — ÖZV. BENECZKY LAJOSNÉ, szül. mednei Mednyánszky Mária, 70-ik évében, Nimiczen. — TATTAY PÁLNÉ, szül. Nagy Mária, székesfehérvári adótárnok felesége, 52 éves, Székesfehérvárott.

Szerkesztői mondanivalók.

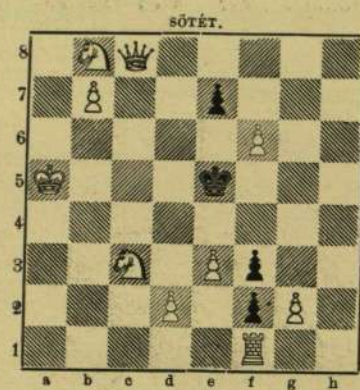
Margherita. (Elbeszélés.) Ez a történet olyan köznap, hogy csak nagyon jól megírva költethető fel valamennyire az olvasó érdeklődését. Hogy az események színlapja át van téve Olaszországba, éppen nem segít az elbeszélésen, sőt ellenkezőleg. Mai napunk már szerencsére odáig jutottunk, hogy a közönség is szívesebben veszi a hazai tárgyú elbeszéléseket, mint a melyek valami külföldi faluban vagy más ilyen helyen játszódnak le.

A nagy ember. A dolgozat tárgyánál és kidolgozásánál fogva inkább valamely napilap tárczarovatába való.

SAKKJÁTÉK.

1823. számú feladvány. Baird W. J. asszonytól.

(I. díjat nyert feladvány.)

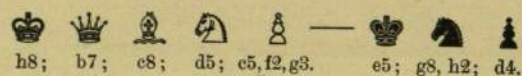

VILÁGOS.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

1824. számú feladvány. Galitzky A. W.-tól.

(I. díjat nyert feladvány.)

Világos indul s a második lépésre matot mond.

KÉPTALÁNY.

A „Vasárnapi Ujság” 8-ik számában közölt képtalány megfejtése: Kaka tövén költ a rucza.

Heti naptár, március hó.

Nap	Katholikus és protestáns	Görög-Orosz	Israélita
11 V. G. Júdica	G 5 Konstantin	27 B. Vajhagyó	
12 H. Gergely	Gergely	28 Vazul	3
13 K. Nicefor	Roderig	1 Márc. End.	5
14 S. Matild	Matild	2 Hozik	6
15 C. Longin	Longin	3 Kleon	7
16 P. Fajd. Szűz.	Heribrt	4 Garzim	8
17 S. Gertrud	Patrik	5 Konon	9 S. Vaji.

Holdváltás. 3. Első negyed 7-én 7 óra 28 pk. este.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós.

(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Selyem-hamisítvány. Égesztünk el egy mintát a venni szándékolt fekete selyemből s a hamisítás rögtön kiderül: Mert míg a valódi s a jól festett selyem az elégetésnél nyomban összepödrödik és csakhamar kialszik, maga után csak egy világosbarna hamut hagyván, addig a hamisított selyem (mely zseiros színű — szalonos — lesz és könnyen törik) lassan tovább ég (minthogy rostszálai a festanyagtól telítetten tovább izzanak) és sőtőt barna hamut hagy maga után, de valódi selyem módjára soha össze nem pödrödik, csak meggyöngyösül. Ha a valódi selyem hamuját összenyomjuk, elporzik, a hamisítványé nem. — Henneberg G. (cs. kir. udvari szállító) selyemgyára Zürichben, hához szállítva, postabér és vámmentesen szívesen küld bárkinek is mintákat, akár egyes öltönyökre való, akár egész végekben levő valódi selyemszövetekből. — Svajczba címzett levelekre 10 kros és levelezőlapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. (5)

Budapesti közúti vaspálya-társaság.

HIRDETMEY.

A budapesti közúti vaspálya-társaság

XXIX. RENDES KÖZGYŰLÉSE

folgó évi március hó 28-án délelőtti 10 órakor az evang. iskolaépület dísztermében (IV. ker., Sütő-utca 1. sz.) fog megtartatni.

NAPI REND:

1. Igazgatósi évi jelentés; előterjesztése az 1893. évi zárszámadásnak és mérlegnek, s a felügyelő-bizottság erre vonatkozó jelentésének; az osztályok megállapítása; határozat a felmentvény megadása érdekében. — 2. Előterjesztés és határozathozatal az Andrassy-úton tervezett villamos vasútnak létesítése tárgyában. — 3. Előterjesztés és határozat a társaság vonalának villamos erőre való berendezése tárgyában. — 4. Részvényes indítványa: a budapesti helyi érdeki vasutak részvénytársaság közgyűlésének mikénti megtartása tárgyában. — 5. Netaláni egyéb indítványok a t. cz. részvényesek köréből, amennyiben alapszabályszerűen (8 nappal a közgyűlés előtt írásban) főgnának az igazgatóságnál bemutatni. — 6. A választmány nyílt megválasztása. — 7. Szavazati jogot adnak a társaság közgyűlésén (alapszabályok 15. és 29. §.) egyaránt a társaság részvényei s illetőleg élvezeti jogaik, ha legkésőbb négy nappal a közgyűlés előtt az igazgatóságnál letéteményeztetnek; de a névre szóló részvények csak annyiban, amennyiben a részvénykönyvben 45 nap óta vannak a letévektől saját neveire írva. — 8. Felhívásnak tehát a t. cz. részvényes urak, kik a jelen közgyűlésben résztvenni óhajtanak, miszerint a közgyűlésnek, a szelvényekkel együtt, bejárólóg f. évi március 24-ig az igazgatóságnál (VI. kerület, Andrassy-út 9. sz.) d. n. 4-5 óra között térítvény mellett letenni méltosságnak, hol a szavazati igazolványokkal egyidejűleg az előterjesztendő zárszámla és mérleg, valamint a felügyelő-bizottság jelentése is lesz átvehető.

Budapest, 1894 március 3-án.

Az igazgatóság.

MEGHÍVÁS

PESTI MAGYAR KERESKEDELMi BANK

52-ik rendes közgyűlésére,

mely 1894. évi március hó 17-én délután 6 órakor a bank helyiségében megtartatni fog.

Tárgyak:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése, a mérleg megállapítása a nyereségnyel felosztása iránti határozat és a felmentés megszavazása.
3. Igazgatósági választások.
4. A felügyelő-bizottságok választása.

Az alapszabályok 19., 20. és 21. §-ai értelmében minden részvényes, kinek részvényei 3 hónappal a közgyűlés előtt a bank könyveiben nevére be vannak jegyezve, jogosítva van a közgyűlésben résztvenni vagy magát meghatalmazott által helyettesíteni, kinek azonban szintén részvényesnek kell lennie.

A szavazati jog érvényesítése céljából a részvények szelvényeikkel együtt, az alapszabályok 18. §-a értelmében folgó évi március hó 14-ig a bank értékpapír-pénztárában letendő, hol is az 1875. évi XXXVII. t. cz. 198. §-a és az alapszabályaink 45. §-a értelmében a megvizsgált évi mérleg, a felügyelő-bizottság jelentésével együtt nyolcz nappal a közgyűlés előtt átvehető.

Budapest, 1894 március hó 1-én.

Az igazgatóság.

Legjobb és Leghíresebb
Pipere Hölgyor

La VELOUTINE
Különleges Részor
BISMUTHAL VESZTIVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS

Nincs többé fejfájás!

D. GÖTZ MIGRAINE-PORA

huszonöt év óta egyoldalt, ideges, rheumászerű, sőt gyomorból származó fejfájás ellen a legjobb sikerrel használható, mit több ezre menő közönségnyilvánítás bizonyít. Utolsó időben a MADRID UDVAR és Baross Gábornak 6 excellenciája feltűnő eredménnyel használta 1 doboz ára haszn. utasítással 2 frt. 1 kis proba-doboz 1 frt. Eredetiben kapható Fáykiss József „nagy Kristóf”-hoz címzett gyógyszerárban Budapestben, továbbá Török Józsefnél, Király-utca 12.

Évek óta kipróbált, fájdalomcsillapító házi szer

Kwizda-féle köszvényfolyadék.

Köszvény, csúsz és idegbajok ellen.

Kwizda-féle

1/2 palack 1 frt. o.

Kwizda-féle

Kapható minden gyógyszerárban.

Kwizda-féle köszvényfolyadék.

Főletét: kerületi gyógyszerár Kornenburbán.

Magyarországi főraktár TÖRÖK JOZSEF gyógyszerár Budapest, Király-utca 12. 5668

A Richter-féle Tinct. Capsici comp. Horgony-Pain-Expeller

elvezetés alatt igen jó hírnévnek örvend. Ezen fájdalomcsillapító bedörzsölés valamennyi köszvény, csúsz és tagszárgatásban szenvedő egyéneknek ez uton legyen ajánlódag emlékeztetve hozva. Ezen tinktura már 25 év óta, mint legmegbízhatóbb házi-szer általánosan kedvelt és ennélfogva már további ajánlásra nem szorul. Csokoly ára üvegenként 40 kr., 70 kr. vagy 1 f. 20 kr. vagyonlatlanoknál is lehetővé teszi, ezen kitűnő házi-szernek beszerzését. Beviselési alkalmával a „Horgony” végjegyére ügyelendő, nehogy utáztatot adjanak, mert csak a vörös Horgonyval ellátott üvegek valódiak. Ha a valódi Pain-Expeller helyben nem volna kapható, akkor forduljunk a gyártót gyógyszerárhoz: Richter gyógyszerár, az arany országhoz. Prágában vagy Török József gyógyszeréhez Budapestben.

Legjobb sorvető gépek!

KÜHNE E.
gazdasági gépgyára Mosonban.

Főraktár: Budapest VI. ker. Váci-körút 21. szám.

Ajánlja általa kedvelt és egyszerű szerkezetük folytán felülmulhatlan és több mint 14,500 példányban elterjedt 5649

HUNGARIA és JUBILEUM-DRILL sorvetőit.

„MOSONI DRILL” hegyes vidékre.

Egyetemes két- és három-vasu ekéket.

Laacke-féle kitűnő szántóföldi-boronákat, 12 nagyság.

Laacke-féle kitűnő rétboronákat. Rostákat és konkoly-választókat. Szelelő magtár-rostákat. (Különösen figyelemre méltó!) Veszty-féle takarmány-fülesztő. Szecska- és répvágók stb. stb.

1894 augusztus 1-étől Váci-körút 57. a. sz. a. saját házában.

PARIS
GRANDS MAGASINS DU
Printemps

NOUVEAUTÉS

Ingyen és Bérmentve

küldjük a legújabb divatot tartalmazó nagy illusztrált Catalogot a nyári évadra.

Megkeresések címzendők:

JULES JALUZOT & Co

PARIS

Ugyancsak bérmentve küldetnek a Printemps orias raktárán levő szövetek mintái, árát és fajt lehetőleg meghatározni kérünk. Expedítő Magyarországi részére portómentesen 25 franktól kezdve.

Vámmentes küldemények főtételei a Catalogusban. Továbbító-és vámkezelési házunk: Salzburgban, Mozartplatz, 4.

Levelezés Magyar nyelven.

Kinek van szeplője?

vagy bármely folt, vagy pattanás az arcon? Az teljes biztonságga fordulhat annak eltüntetésére végett a világhírű **Serail arczkenőcsőhöz**,

mely nemcsak eltávolít mindenféle bőrtisztatlanságot, hanem az arczbőrt vakító fehérre, tisztává és üdövé teszi. — 1 tégely ára 70 kr. — Postán franko küldve 1 frt 5 kr. — Szappan hozzá 1 drb 30 kr.

Kapható Budapestben: Török József gyógyszerész úrnál és minden magyarországi gyógyszerárban.

Rozsnyay Mátyás gyógyszerész, Aradon.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárunknál kapható:

A honfoglalás története.

A művelt közönség számára.

Irta

Borovszky Samu.

Ára füzve 1 frt. — Vászonzkötésben 1 frt 60 kr.

Most, midőn Munkácsynak „Honfoglalás” festménye a legnagyobb érdeklődést kelti mindenfelé, Borovszky munkája fokozott figyelemre számíthat. Bence a honfoglalás a mennyire a források ezt lehetővé teszik, — pozitív alapon tárgyalatik. Szerző kiterjeszkedik ugyan a mondára, hagyományra is, de összehasonlító oknyomozó vizsgálataiban kimutatja ezeknek történelmi megbízhatatlanságát. Munkája nem a tudósok, hanem a nagy közönség számára készült s nagy érdeklődésre számíthat mind azoknál, kik a Munkácsy képet megnézik vagy látták.

Hirdetések felvételnek

a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalában, Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

DE BRIËL

„Excelsior Crem”-je

főfőlmulhatlan az arczbőr-ápolásra, minthogy hosszabb használatnál a csúnyított szem- és szájj körüli kis ráncokat simítja, a rátkákat eltávolítja, a keseket finom és puháká teszi. Ezen eredmények kiegészítésére a

DE BRIËL

„Excelsior Puder”-je

legjobban alkalmas.

DE BRIËL-féle

„Excelsior haj-restorer”.

Ezen hajvix tisztán tartja a fejbőrt és haját, eltávolítja a korpát, erősíti a fejbőrt, megakadályozza a haj kihullását és elősegíti annak erőteljes növekedését.

Főraktár: TÖRÖK JOZSEF gyógyszer. Budapest, Király-u. 12.

Havonkint

3-4

huzással

Nagy nyeresemények!

Sorsjegy-Egyesületek

életbiztosítással!

Havonkint

3-4

huzással

Felhívás egy alkalmi sorsjegy-társaságra való belépésre, mely társaság áll 50 résztvevő tagból és

238 darab eredeti sorsjegyből egyumint:

1 db 500 frt névért. 1890. osztr. áll. sorsj.	1 db 50 frt névért. 1864. osztr. áll.-sorsjegy
1 „ 400 „ „ Tiszai sorsjegy	1 „ 50 „ „ 1870. magy. áll.-sorsjegy
1 „ 300 „ „ Bécsvárosi sorsjegy	10 „ Osztrák vöröskereszt sorsjegy
1 „ 200 „ „ Magyar Jelz.-hit. sorsj.	10 „ Magyar vöröskereszt sorsjegy
1 „ 100 „ „ Osztr. Földhitel sorsj.	10 „ Olasz vöröskereszt sorsjegy
1 „ 50 „ „ Szerbiai államsorsj.	50 „ Budapesti Bazilika sorsjegy
150 darab Magyarországi „Jó-szív” sorsjegy.	

A 45 hav befizetés tartama alatt minden tag 146 huzáson vesz részt, százz millió korona összefolyamánnyal. Havonkénti befizetés 1 frt 97 kr. o. é.-ben.

Az első és második részlet befizetése után, mely postautalványon is eszközölhető, kapja a vevő a 238 darab sorsjegy sorozatát és számaát tartalmazó SORSJEGY-KÖNYVEKET. A társaság feloszlásakor, az összes azideig ki nem sorsolt sorsjegyeket az akkori hivatalos árfolyamon eladják, az ezért befolyó készpénz, a nyeresemények és a kamatot hajtó sorsjegyek szelvény-kamatai a tagok között egyenlően el lesznek osztva. A sorsjegy-társaság tartama alatt, a 238 darab sorsjegyre eső nyeresemények a sorsjegy-társaság tagjait illetik. — Rendkívüli kedvezményül! Minden tagja a társaságnak a negyedik részlet befizetése után egy 2000 koronáról szóló „balaszt elleni” biztosítási kötvényt kap, mely egy elsőrangú hazai biztosító intézet által van kiállítva és mindaddig marad érvényben, míg a befizetések a sorsjegykönyvre pontosan kiérnek.

Minden huzás után megküldöm a „TELEGRAPH” cz. sorsolási tudósítót.

LUSTIG MIKSA bank és váltóüzlete

Alapítattott 1885. Budapest, Váci-körút 43. Alapítattott 1885.

Ugyanakkor bárhol kedvező feltételek mellett alkalmaztatnak.

Chicagóban kitünttetést nyert a

Leichner-féle zsírpuder

Leichner-féle hermelin-por.

Ezek a legjobb ártalmatlan arczpudert képezik, nappalra úgy mint este: a bőrt, a mint ismeretes, az agy korig puhán és hajlékonyságában megtartják, s annak gyöngéd, rózsás, fiatal frissességét, színezetet adnak. A beporozást nem lehet észre venni. Kapható a gyárban: Berlin, Schützenstrasse 31, s más illatszertárakban is, zárt szelvényekben, melyeknek fedelén a csőg és a védjegy vannak bevéve. Kérjük mindig Leichner-féle zsírpudert.

Leichner L., a kir. színházak szállítója.

MAGYARON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŰ ÓRAÜZLETE.

Alapított 1847.

Brausweller János

Szeged. C. s. k. k. fiadólagon

szob. órákon és mások, főtől-
fője a semmire inga-órák-
nát. stb. stb.

ÓRAK, ÉKSZEREK 10-évi jótállással

RÉSZLETFIZETÉSRE

Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltenek.

GANZ ÉS TÁRSA

VASÖNTŐ- ÉS GÉPGYÁR-RÉSZV.-TÁRSULAT

BUDAPEST.

Ajánlanak mindennemű vas-, acél- és fémöntvényeket építkezési és gépészeti célokra vizvezető csöveket, szivattyúkat, lecsapoló és öntöző-zsilipeket, készülékeket a belvizek leeresztésére. — A helyi viszonyok szerint szerkesztett turbinákat, órlóhengereket kéregöntetű hengerekkel és malomberendezési cikkekkel. — Zsilipeket bármily nagyságban és bármily rendszer szerint. — Alagcsöveket, zárkészülékeket, cső- és kapu-zsilipekhez, czölöpverő gépeket, anyagszállító kocikat. — Álló vagy fekvő gázmotorok egy vagy két hengerrel és minden-

BUDAPESTI CZÉGEK.

TALÁLMA NYOK

szabadalmazását esz-
köli mind államban
Réthy János
nemzetközi mérnöki és szabadalmi irodája,
Budapest, Erzsébet-körút 2. sz. (népszínház
mellett). Legrégibb szabad. iroda. — Telefon.

SCHOTTOLA ERNŐ

BUDAPEST (Foncière palota).
Ajánlja dús raktárát
vízhatlan esőköpeny, gummi sárcezipő és esz-
mákból. Sebészeti műszerek és kötszerekből
stb., valamint torna- és testedző szerekből, úgy-
szintén gummi és linoleum szőnyegekkel.
Sebészeti, műszaki és pinceszegészeti árjegyzéket
kiváratra bérmentve küld.

A magyar ipar- és kereskedelmi bank

részvény-társaság váltóüzlete.

Budapest, V., Nádor-utca 4.

Mint kitűnő tőkebefektetést ajánlja a magyar takaré-
pénztárak központi jelzálogbankja
4¹/₂ százalékos adómentes zálogleveleit és
4¹/₂ százalékos községi kötvényeit,
melyek nála a mindenkori napi árfolyamon jutalék-
mentesen kaphatók.

Teljesít tőzsdéi megbízásokat, díjmentesen bevált el-
vénnyel, elfogad betéteket folyó (cheque) számlára,
pénztári jegyek vagy betéti könyvekre, s azokat
4 százalékkal adómentesen kamatoztatja.

Magyar ipar- és kereskedelmi bank
részvény-társaság váltóüzlete.

„Toronyórák“

palota, lakatya. gyári órákat,
villanyórákat,
legelőnyösebben rendez be
Mayer Károly L.
1-es magyar gőz-üzemű
Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.
Képes árjegyzék, költőjegyzék, bér.

LATZKOVITS A.

BUDAPEST.
IV. kerület, Váci-utca 22. szám.
Cs. és kir. szabadalmazott fehérnemű-gyáros
ajánlja
uri divat- és fehérnemű-újodonságait.

Gyümölcsfák,
díszfák, fasorok, dísz-
bokrok, fenyőfélék és ró-
zsákat szállít. — Árjegyzék
ingyen és bérmentve. — Kér-
tetek alakít terít és költ-
ségvetés szerint
PECZ ARMIN.
műkertész és faiskola tulajd.
Budapest, VIII., Kalvária-tér 4.

FÖLDES L.

puskaműves.
Budapest, IV., Múzeum-körút 3. sz.
Ajánlja dús felszerelt raktárát, úgymint vadász-
fegyverek, Flobert és revolverek, púgy teljes
vadász-felszerelések és töltényeket.
Javítások pontosan és olcsón eszközöltenek.

UNICUM

szabadalmazott

PERONOSPORA

PERMETEZO

Az orsz. magyar kertészeti
egyesület 1893-iki kiállításán
a legelső díjjal, a nagy
arany éremmel
kitüntetve.

Ara 14 frt 75 kr.

Kapható egyedül csakis

Mauthner Ödön

magkereskedésében

BUDAPESTEN.

5676 Fűtőzet:

Andrássy-út 23. szám.

Fiókküzet:

Koronaherceg-u. 18.

Valódi knittfeldi kristály

azurin kilónként 1 frt 45 kr.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában

Budapestben megjelent és minden

könyvtárban kapható:

KERTÉSZET

KÉZIKÖNYVE.

Tűzetes utasítás

a kőzhakertészeti, virágmevelés

és

gyümölcsfaisztás körében.

A legújabb kiadás után írta

GALGÓCZI KÁROLY.

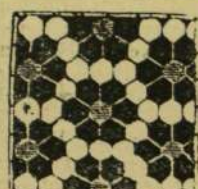
Átnézte és jegyzeteket bővített

Dr. FARKAS MIHÁLY.

Negyedik kiadás.

Ára fűve 80 krajczár.

Keménykötésben 1 frt.

WALLA JÓZSEF

czementáru-gyára

építési anyagok raktára

Budapest, VII. ker. Rottenbiller-utca 13. sz.

Vállalkozik:
GRANITRAZÓ,
BETONIROZÁSOK,
CSATORNÁZÁSOK,
SZÖKŐKUTAK,
CZEMENT-LAPOK és
MOZAIK LAPOKKALI
KÖVEZÉSEK
elkészítésére stb. 5601

Raktárt tart:
KERAMIT LAPOK,
KELHEIMI LAPOK,
METTLACHI LAPOK,
TERRACOTTA-ÁRUK,
KÖFEDÉLPÉP,
TÜZÁLLÓ TÉGLÁK,
KÉMÉNY RAKVÁ-
NYOKBÓL stb.

Gyári raktára a

gardenani Port-

landi cement és

vízhatlan mész-

gyárnak.

Nádfonat,

menyestet ké-

sztítéshez

(Stuccatur-Rohr-

gewebe).

STEINZEUCROHREN

Magyar királyi

államvasutak gépgyára.

Gőzcsepplő-garnitúrák
Hengerkazános lokomobilok
Szalmakazalozó gépek
Gőz-kukoriczamorzsolók
Stibor-kőrfűrészek

mindig csak

a m. kir. államvasutak gépgyárának

vezérigazgatójának

Budapest, VIII., József-körút 41. sz. a.

rendelendők meg.

5472

11. SZÁM. 1894.

BUDAPEST, MÁRCZIUS 18.

41. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK egyúttal félre — 6 *

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5.-
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK egyúttal félre — 4 *

Külföldi előfizetésekre a postai
meghatározott viteldij is csatolandó.

PAULAY EDE.

1836—1894.

PAULAY EDÉNEK, a nemzeti színház igazgatója-
nak korai elhunyt (még csak 58 éves volt),
súlyos veszteség az egész magyar színé-
szetre, de legkevésbé a nemzeti színházra nézve.
Ezt a műintézetet ő emelte a közkelettség
mostani fokára, az ő tevékenységének köszön-
heti a színház azt a nimbust, mely körülveszi;
s ha ma az üres ház a ritkaságok közé tartozik,
ha a színháznak nagy, állandó bérlo közönsége
van, ha ma az első előadásokra ostromolják a
pénztárt: ebben tetemes része van Paulaynak,
bár tagadhatatlan, hogy az ő érdemes munkájá-
hoz hozzájárultak más tényezők is,
főleg a fővárosnak óriási fejlődése,
mely a színházjárárt közönséget rend-
kívül megnövekedtet. Ez a föllendülés
már észrevehető volt Szigligeti igaz-
gatásának utolsó éveiben is, de akkor
leginkább a népszimű — Blaháné-
val és Tamással — csodított az
embereket. A népszínház megnyitá-
val ez a szak kiköltözött a régi
hajlékból s az Egressyek, Megyeryek,
Lendvayak, Tóth Józsefek házához
sorsa elé némelyek aggodalommal
tekintettek. De ott volt a gáton Paulay,
új színészi gárdával, néhány jó íróval:
— és a színház jövője meg volt
mentve.

Pedig Paulay állását sokszor meg-
nehezítették bizonyos tekintetek és
körülmények. Nem működhetett min-
dig szabadon az ügy érdekében. Ré-
szint a személyzet, részint a játérend
összeállításakor néha meg voltak kötve
a kezei, a mi állami segítyt húzó szin-
háznál rendszeren így szokott lenni.
Magán-színház igazgatója tisztán a
közönséghez szabja magát eljárásá-
ban; oly színészeket szerződött, a kik
tetszenek, s oly darabokat adat, me-
lyekre néző akad; míg közintézet élén
álló igazgató nagyon is ki van téve
néha illetéktelen beavatkozásoknak,
melyeket el kell tünie. Legyen hát
bátorsága — szokták mondani — föl-
felé, lefelé és — kifelé is. Paulay nem
egyszer hallhatta ezt a szemrehányást,
bár nem érdemelte meg: szilárd-
-

got és ellenállást tudott és szokott tanusítani a
kellő helyen és kellő időben; folytonosan le-
mondással fenyegetőzni, — az nem volt ter-
mésze.

Ő a zajtalan, ernyedetlen tevékenység embere
volt, a ki nem szerette és nem szívelte a lármát,
a reklámozót. Ritka fajta ember a mai világban,
mely annyi csinált érdemet, felfújt nagyságot
ismer. Őt világos fej, tisztult európai izlés, szak-
jának ismerete és szeretete tüntették ki, meg-
annyi szép tulajdonság, kivált mikor — mint
nála is — jellemmel párosulnak. Ha Paulay
egyebet nem is, szeplőtelen nevet hágy örökül
gyermekre.

Igazgató, jó ideig rendező és dramaturg volt ő
egy személyben, egy kézben egyesítve a bonyo-

lult, sokoldalú színházi ügyeket. A színház — ő
volt egy maga.

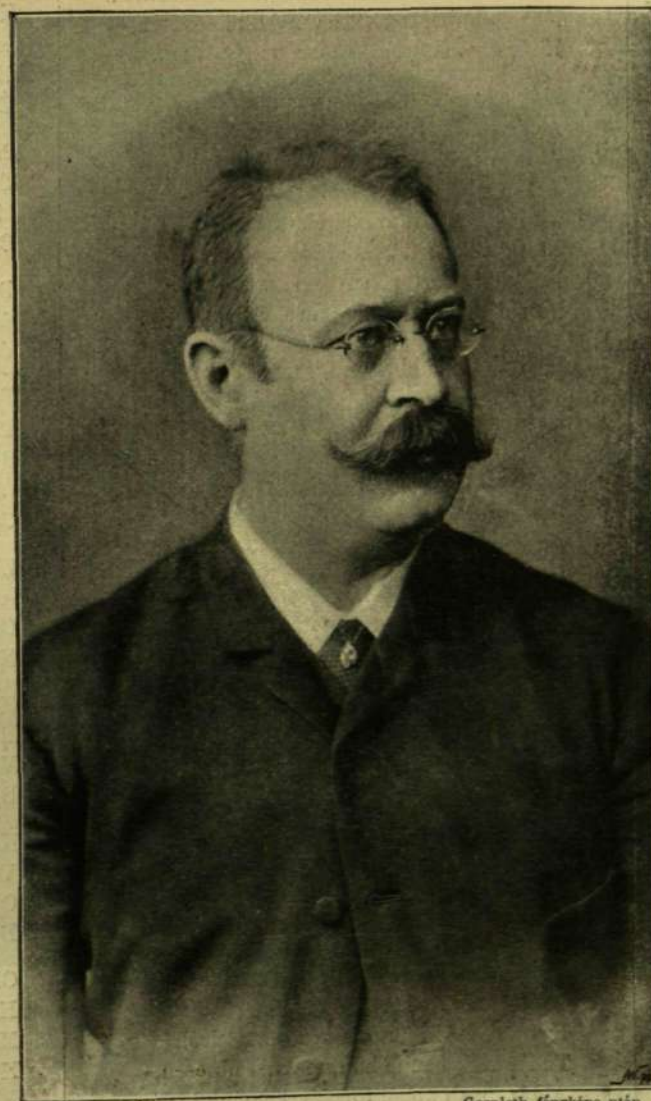
Egy új színházi nemzedéket nevelt föl, mely-
nek sorait a végzet ugyan megrikította (Halmi,
Benedek, Nagy Imre!), oly kedves művésznő
pedig, mint Molnárné, visszavonult a színpad-
tól, s Paulay a támadt hézagokat nem tölthette
be mindig kellőleg, némely esetben talán az
alkalmas erők hiánya miatt: de, a mi egy em-
bertől kitelik, azt lelkiismeretesen megtette. Új,
tehetséges, igyekvő színész-nemzedék állta körül
koporsóját!

Az eredeti drámairodalom is le lehet és le van
ő iránta kötelezve. Nemcsak az új irodalmat
ápolta: iparkodott régebbi termékeket is meg-
menteni a feledéstől.

Vannak, a kik ebben a tekintetben
többet követeltek tőle; de azok felejtik,
hogy számolniuk kellett a közönség
izlésével, mely az újat, divatosat ked-
veli, irodalomtörténeti szempontból
jogosult s érthető kísérletezéseket pe-
dig nem mindig fogad hálással. A játé-
rend összeállításánál igyekezett Paulay
a különböző igényeket kielégíteni. A
színészek java időről-időre megkapta
a maga bravúr-szerpét; a közönség
franciáskodó része a jobb francia
darabokat, az irodalomtörténész a
külföldi klasszikusokon kívül egy-egy
Kisfaludy, Vörösmarty, Katona, Szig-
ligeti nevét föllevenítő estén megül-
hetett a régi jeles emléket, végül
pedig az élő irodalmat is legjobb aka-
rattal iparkodott rendszeren műsoron tár-
tani.

Mindenesetre olyan embert vesz-
tettünk Paulayban, a kit nehéz vagy
egyelőre lehetetlen pótolni. A nem-
zeti színháznak ő előtte is voltak
egy-egy nagy művészei, de a művészi
ensemble az ő értelmességének kö-
szönhetjük. Hogy az utolsó években az
összjáték nem mindig felel meg híre-
nek s egyzer-másor hanyag, laza
előadások lepték meg (nem kellemesen)
a közönséget, az nem ő neki rová-
ndó föl, hanem a rendező kérdés megol-
datlan voltával függ össze.

Nevezetesebb színrehozatalai vol-
tak a régi klasszikusok közt: Sopho-
klesztől „Antigone”, „Oedipus”, Plau-
tustól „A diésekvő katona”, továbbá

PAULAY EDE.

Goszli fényképe után.

Frommer A. Herrman utóda

BUDAPEST.

Főüzlet: V. kerület, Tükör-utca 5. szám.

Fiókküzet: VI., Andrássy-út 1. sz.

Magasan koncentrált műtrágya egyedüli főraktára.

Megjelent a

díszes tavaszi főárjegyzék.

Kiváratra ingyen
és bérmentve küldetik meg.

Minden rendelményhez
ingyen melléklet.